

Datum
28 juli 2025

Betreft

Plan van Aanpak Ketendoorbraakproject "Van Reststroom naar Rendement:
Upcycling en Preventie als Motor voor Toekomstbestendige Teelten"

VAN RESTSTROOM NAAR RENDEMENT

Upcycling en Preventie als Motor voor Toekomstbestendige Teelten

Ketendoorbraakprojecten

Circulaire ketenondersteuning vanuit het
Versnellingshuis

Het beoogde ketendoorbraakproject "Van Reststroom naar Rendement" is volledig gericht op het maximaal tot waarde brengen van reststromen die voor toekomstbestendige voedselgewassen ontstaan op boerenerf of de eerste verwerkingsstap daarna. Dit door samen met ketenpartners schaalbare en duurzame oplossingen te identificeren en te vertalen naar keteninitiatieven.

Initiatiefnemers:

Ketenspelers:

Voorbeelden toekomstbestendige teelten:

Inhoud:

1. Inleiding & Doel	5
1.1 Onderbouwing van belang en doelstelling Ketendoorbraakproject	5
1.2 Maatschappelijke en politieke impact boogde Ketendoorbraakproject:.....	7
2. Motivatie initiatiefnemers, Ambities & Beoogde Ketendoorbraken	10
2.1 Ambitie 1: Meetbare groei mogelijk maken.....	10
2.2 Ambitie 2: Prioriteren en Activeren Kansen	11
2.3 Ambitie 3: 'Minimum viable ecosystem' activeren en hulpvraag bepalen	11
2.4 Ambitie 4: Kansen en voorwaarden succesvolle business cases creëren	12
3. Consortium partners	12
3.1 Initiatiefnemers:	13
3.2 Ketenspelers:	14
3.3 Ketenregieteam	15
3.4 Governance project	16
4. Plan van aanpak.....	18
4.1 Actielijnen en rol van ketenregieteamrollen.....	18
4.2 Succescriteria.....	21
4.3 Risico's en mitigerende maatregelen	21
5. Noodzaak benodigde ondersteuning, en Onderbouwing Begroting en Deelactiviteiten	23
5.1 Noodzaak ondersteunen Ketendoorbraakproject	23
5.2 Onderbouwing begroting en deelactiviteiten	23
APPENDIX I - AMBITIEBRIEVEN INITIATIEFNEMENDE ORGANISATIE	26
APPENDIX II – STEUNBRIEVEN KETENPARTIJEN	38

Samenvatting

Het beoogde van “Van Reststroom naar Rendement” project speelt in op de dringende behoefte om de overgang naar een circulaire en duurzame voedselproductie op grote schaal mogelijk te maken.. Geïnitieerd binnen de prioritaire productketen ‘Biomassa en Voedsel’, zoals benoemd in het Nationaal Programma voor de Circulaire Economie (2023-2030), richt dit project zich op het optimaal benutten van lokaal geteelde, toekomstbestendige voedselgewassen door het optimaal upcyclen of zelfs het voorkomen van reststromen die vrijkomen bij de oogst en verwerking van deze gewassen. Daarnaast speelt het beoogde project in op een snel opkomende behoefte vanuit de overheid (Nationaal en Europees) naar een meer zelfvoorzienende voedselketen t.b.v. voedselzekerheid.

De provincies Gelderland, Noord-Brabant, Drenthe en Zeeland, Oost NL, GreenFood50, LekkerLupine en diverse ketenspelers, gaan voor een belangrijke doorbraak: door de unieke samenwerking tussen ketenspelers – van boer tot retail - zal het project innovaties stimuleren, circulaire oplossingen bevorderen en bijdragen aan de verduurzaming van de Nederlandse voedselproductie vanuit de volgende breed gedragen ambitie

Het beoogde ketendoorbraakproject “Van Reststroom naar Rendement” is volledig gericht op het maximaal tot waarde brengen van in Nederland geteelde toekomstbestendige voedselgewassen, door samen met ketenpartners schaalbare en duurzame oplossingen te ontwikkelen voor het upcyclen of voorkomen van reststromen.

Momenteel is er voor deze vaak nog nieuwe teelten en verwerkingsketens nog weinig aandacht voor reststromen en liggen de prioriteiten qua ketenontwikkeling en -samenwerkingen vaak elders; productontwikkeling, het stimuleren van de marktvraag en het oplossen van teelt-technische uitdagingen krijgen de meeste aandacht. ***Dit terwijl het optimaal benutten van het gehele gewas essentieel is voor het realiseren van rendabele verdienmodellen rond deze in Nederland geteelde toekomstbestendige gewassen***, nu én in de nabije toekomst.

Daarom beogen de initiatiefnemers en ketenspelers onverwachte en versnelde inzichten te creëren die maken dat oplossingen voor het upcyclen of voorkomen van reststromen ***direct ten gunste komen aan het verdienmodel onder toekomstbestendige gewassen***. Dit soort mogelijke doorbraken kunnen dan zo snel mogelijk naar de praktijk gebracht worden.

Kort samengevat richt dit Ketendoorbraakproject zich op:

1. **Toekomstbestendige Gewassen:** het project richt zich op reststromen van voedselgewassen die bijdragen aan ***klimaatbestendigheid en circulaire economie***. Deze gewassen spelen nu en in de toekomst een cruciale rol in nationale en regionale programma's voor duurzame landbouw. Zoals ***diverse soorten peulvruchten (soja, veldbonen, doperwten, lupine, kikkererwten), maar ook haver, quinoa, boekweit en zelfs ook gras*** als zijnde (potentiële) toekomstige humane bronnen voor vezels, eiwitten en andere relevante macro- en micronutriënten.
2. **Innovatieve Waardeketens:** veel van de onderzochte reststromen hebben nog geen of onvoldoende ontwikkelde waardeketens voor upcycling of preventie van het lager verwaarden van grondstoffen die geschikt zijn voor voedsel. Het project heeft als doel om

deze lacunes te vullen en **de ketens voor deze nieuwe teelten te professionaliseren door ook innovatieve oplossingen toe te passen op de reststromen.**

3. **Versterken van het Verdienmodel van Ketenspelers:** door reststromen van veelal kostbare toekomstbestendige gewassen optimaal te valoriseren, zal het verdienmodel voor deze gewassen bewas in de totaliteit verbeteren wat ook bijdraagt aan de levensvatbaarheid van deze plantaardige ketens.
4. **Duurzaamheidsdoelen:** het optimaal verwaarden van de reststromen van toekomstbestendige gewassen draagt op meerdere manieren bij aan milieudoelen: zoals o.a. lokale teelt van **klimaatbestendige gewassen mogelijk maken, voorkomen en verminderen van verspilling** (en daarmee gepaard gaande milieu-impact),

Het Ketendoorbraakproject heeft de potentie om een belangrijke versneller te zijn voor de circulaire economie, en we nodigen alle betrokken partijen uit om samen de volgende stap te zetten naar een toekomstbestendige voedselketen.

1. Inleiding & Doel

1.1 Onderbouwing van belang en doelstelling Ketendoorbraakproject

Deze aanvraag betreft een beoogd ketendoorbraakproject gericht op de prioritaire productketen ‘**Biomassa en Voedsel**’, een van de vijf productketens benoemd in het Nationaal Programma voor de Circulaire Economie in 2023-2030¹. Daarnaast speelt het beoogde project in op een snel opkomende behoefte vanuit de overheid (Nationaal en Europees) naar een meer ***zelfvoorzienende voedselketen t.b.v. voedselzekerheid***.

De aanvraag betreft een voorstel voor een Ketendoorbraakproject gericht op “**Upcycling² en Preventie als Motor voor Toekomstige Teelten**”.

Gekeken naar de kansen en de uitdagingen rondom het optimaal benutten van lokaal geteelde toekomstbestendige voedselgewassen, en de geschatte (***nutritionele, functionele, ecologische en economische***) ***waarde*** van reststromen die vrijkomen bij de oogst en verwerking daarvan, is het doel om een consortium te vormen met diverse ketenspelers die geïnteresseerd zijn om mogelijke ***business cases te verkennen en tot waarde te brengen***.

In samenspraak tussen de vier Provincies Gelderland, Noord-Brabant, Drenthe en Zeeland, Oost NL, GreenFood50, Lekker Lupine en diverse ketenspelers de ambitie en behoefte uitgesproken, om een nationale samenwerking in de vorm van een Ketendoorbraakproject te initiëren.

Doel van het Ketendoorbraakproject:

Samenwerkingen en baanbrekende inzichten creëren die bijdrage aan de implementatie van **upcyclingsstappen** of zelfs preventieve maatregelen, voor **urgente en significante reststromen van toekomstbestendige teelten**, die ontstaan op het erf van de akkerbouwer en/of teler of in de eerste verwerkingstap na het oogsten van het gewas

Belangrijke uitgangspunten binnen dit Ketendoorbraakproject - voor het vaststellen van voor Nederland **urgente** reststromen **op of direct na het boerenerf ontstaan** - zijn:

- a) Het gaat om reststromen van **toekomstbestendige voedselgewassen**. Beschouwd als gewassen die bijdragen aan nationale en regionale programma's voor ***klimaatbestendige voedselgewassen, gewassen die bijdragen aan de transitieagenda's voor eiwitten en circulaire economie en duurzame en economisch levensvatbare waardeketens***. Zoals ***diverse soorten peulvruchten (soja, veldbonen, doperwten, lupine, kikkererwten), maar ook haver, quinoa, boekweit en zelfs ook***

¹ Nationaal Programma Circulaire Economie 2023-2030 ([link](#))

² Definitie Upcyclen: “Upcycling dient plaats te vinden via een proces dat de waarde van het eindproduct verhoogt”.

gras als zijnde (potentiële) toekomstige humane bronnen voor vezels, eiwitten en andere relevante macro- en micronutriënten.

- b) Het gaat om reststromen waarvoor de **waardeketen nog niet** (goed genoeg) **is ingericht** voor het optimaal benutten van reststromen en/of preventieve maatregelen (wat niet het geval is voor reststromen van meer traditionele gewassen zoals aardappelen, suikerbieten, tarwe, enz. waarvoor veelal innovaties en businessmodellen voor het benutten van r in de markt aanwezig zijn).
- c) Reststromen die kunnen bijdragen aan '**het verdienvermogen**' van boeren in de waardeketen, waardoor meer waarde wordt benut van de beoogde voedselgewassen. Het gaat om toekomstbestendige gewassen die voor het huidige rotatieplan van telers vaak nog relatief nieuw en 'in ontwikkeling e' en daarmee kostbaar.
- d) Reststromen die **significant** zijn in termen van **volume** en/ of ook bijdragen aan doelstellingen op het gebied van milieu en regeneratieve landbouwprincipes en die (op dit moment) een structurele aard hebben (kan met seizoenspieken zijn, maar in ieder geval geen incidentele verliezen).

Gekeken naar de kansen en uitdagingen rondom het optimaal benutten van lokaal geteelde, toekomstbestendige voedselgewassen, én naar de geschatte nutritionele, functionele, ecologische en economische waarde van reststromen die vrijkomen bij de oogst en verwerking daarvan, is het doel om diverse ketenspelers te betrekken bij het verzamelen van informatie, inzichten en mogelijkheden om deze voor de toekomst relevante reststromen te verwaarden of te voorkomen.

In hoofdstuk 2 -

Motivatiefnemers, Ambities & Beoogde Ketendoorbraken – zal de ambitie, de doelen en effecten van het beoogde Ketendoorbraakproject verder worden toegelicht. In hoofdstuk 4 - Plan van aanpak – zullen de actielijnen en relevante succescriteria en mitigerende maatregelen voor risico's voor behalen van de beoogde impact van dit project verder worden uitgediept.

1.2 Maatschappelijke en politieke impact boogde Ketendoorbraakproject:

Het beoogde Ketendoorbraakproject sluit aan bij het beleid van het ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN) en draagt bij aan de ambities van het **Nationaal Programma Circulaire Economie 2023-2030**. Dit programma richt zich op de duurzame productie, het gebruik en hergebruik van biograndstoffen voor diverse toepassingen. In Nederland lopen al verschillende initiatieven vanuit de overheid, wetenschap en het bedrijfsleven om de transitie naar een circulair en duurzaam agrofoodstelsel te versnellen.

Een circulair en duurzaam agrofoodstelsel draait om het optimaal benutten van hulpbronnen, met productiemethoden die natuurlijke ecosystemen regenereren en verspilling minimaliseren. Door nutriëntenkringlopen te sluiten en innovatieve, regeneratieve praktijken te stimuleren, draagt dit stelsel bij aan veerkracht, het terugdringen van milieuschade en het waarborgen van voedselzekerheid en zelfvoorziening op lange termijn.

De Nederlandse overheid ondersteunt deze transitie met programma's en projecten die aansluiten bij onder andere het Nationaal Programma Circulaire Economie, de Nationale Eiwitstrategie, het programma Terugdringen van Voedselverspilling, het Nationaal Programma Landbouwbodems en Kringloplandbouw.

Nederland is sterk afhankelijk van de import van grondstoffen en basisproducten uit andere werelddelen. Tegelijkertijd is de Nederlandse agrofoodsector wereldwijd een koploper in efficiënte benutting van grondstoffen, dankzij geavanceerde technologie, uitgebreide kennis, sterke infrastructuur en goede ketensamenwerkingen.³

Toch ontstaan er, en soms juist dóór de verregaande ontleding van biograndstoffen tot hoogwaardige grondstoffen voor diverse markten, onnodige verliezen in de keten. Deze reststromen blijven onbenut of hadden kunnen worden voorkomen. De milieuvoetafdruk van productketens en de mate waarin grondstoffen optimaal worden benut, worden sterk beïnvloed door hoe reststromen binnen de keten worden behandeld.

Voor **biograndstoffen die (potentieel) geschikt zijn voor voedselproductie**, hebben ketenverliezen niet alleen een grote economische impact, maar ook een maatschappelijke. Het voorkomen of minimaliseren van verspilling van grondstoffen uit de agrifoodsector, en het toepassen van circulaire economieprincipes voor voedselproductie, is dan ook een belangrijke ambitie, zowel nationaal als mondiaal.

Om strategieën te bepalen die circulaire activiteiten in de keten bevorderen en grondstofverlies tegengaan, wordt gebruikgemaakt van de R-Ladder⁴. Hierbij zijn de volgende niveaus van toepassing:

³ Landbouw, Natuur en Voedsel: waardevol verbonden ([link](#))

⁴ Planbureau voor de Leefomgeving: Circulaire Economie in kaart ([link](#)).

- R1: Refuse & Rethink
- R2: Reduce
- R5: Recycle
- R6: Recover

Specifiek voor voedselgrondstoffen biedt het door de SER ontwikkelde duurzaamheidskader biogroundstoffen⁵ verdere richtlijnen voor de verschillende transitie markten (humane voeding, diervoeding, meststoffen, materialen, etc.), waarbinnen biomassa die is ontstaan uit voedselgewassen een bestemming zou moeten vinden.

Deze hiërarchie geeft richting aan de prioriteiten o.b.v. de maatschappelijke relevantie van de benutting van deze stroom, er wordt hierbij nog geen rekening gehouden met de nutritionele waarde van de grondstoffen. Deze dimensie van '**nutritionele waarde**' is uiteraard ook van groot belang voor het bepalen van waarde richting verschillende markten. Een goed voorbeeld van verwaardingsoplossingen die nu al worden verkend voor geïmporteerde en in Nederland verwerkte grondstoffen is de upcycling van okara die vrijkomt bij de verwerking van soja in voedsel in plaats van richting veevoer. Dergelijke oplossingen zijn uiteraard ook interessant voor in Nederland geteelde eiwitgewassen (of andere toekomstbestendige gewassen), waarvoor om verschillende redenen (milieu, maatschappij en economie) het vinden van de meest optimale benutting van het voor voedsel geteelde gewas een sleutel is richting het vergroten van schaal, professionaliseren van de keten en verbeteren van het verdienmodel voor ketenspelers.

Er zijn echter diverse knelpunten waardoor reststromen die in de agrifood keten ontstaan niet volgens deze principes wordt toegepast (of verder voorkomen kunnen worden):

- **Beperkte economische prikkels:** upcycling of preventie van reststromen levert vaak (nog) te weinig op t.o.v. de kosten. De financiële meerwaarde van circulaire toepassingen is vaak onzeker of onbekend.
- **Belemmerende wet- en regelgeving:** juridische onduidelijkheid remt innovatie en investeringsbereidheid.
- **Technologische beperkingen:** opschaling van innovatieve verwerkingsmethoden ontbreekt vaak.
- Er is (nog) **onvoldoende vraag** naar producten uit reststromen bij consumenten of afnemers. Vertrouwen in kwaliteit en continuïteit van deze producten is laag.
- **Onvoldoende kennisdeling en voorbeeldprojecten:** succesvolle voorbeelden en businesscases worden te weinig gedeeld.

De interesse van het verwaarden van reststromen verschilt vaak per schakel in de keten waar deze reststromen ontstaan. Wanneer grote verwerkers verantwoordelijk zijn voor aanzienlijke volumes reststromen, zoekt het bedrijfsleven actief naar schaalbare en impactvolle businessmodellen om deze zo hoogwaardig mogelijk te verwaarden. Technologiebedrijven en producenten die reststromen omzetten in nieuwe producten richten zich vooral op industriële reststromen, zoals aardappelzetmeel of wei.

⁵ SER: Duurzaamheidskader biogroundstoffen ([link](#))

Reststromen die vrijkomen op het boerenerf of tijdens de eerste verwerkingsfase daarna, krijgen vaak minder aandacht en hebben minder potentie om uit te groeien tot schaalbare verdienmodellen. Dit komt doordat de inrichting van agrifood ketens vooral worden gedreven door de vragende partijen in de keten (retail en voedselverwerkers) en daarmee vooral is ingericht op het efficiënt benutten en zo hoogwaardig leveren van de primaire voedselgrondstof(fen) tegen een zo laag mogelijke prijs.

De prioriteit van bedrijven ligt qua ontwikkeling en investeringen meestal bij het optimaliseren van het aanbod van de primaire grondstof, en dus niet bij het optimaal gebruik van het gehele gewas. ***Dit geldt al helemaal voor de veelal nieuwe gewassen die beoogd zijn om Nederland meer zelfvoorzienend te maken in plantaardige voedselbronnen en de landbouw te verduurzamen.***

Specifieke barrières die maken dat gewenste waardeketens voor reststromen die ontstaan bij de teelt en verwerking van de nieuwe toekomstbestendige gewassen zijn:

- ***Gebrek aan ketenregie en samenwerking***, inherent aan de vaak nog beperkte organisatiegraad van ketens die de nieuwe toekomstbestendige gewassen, en dus ook reststromen die bij de verwerking vrijkomen kunnen verwaarden. Er is geen partij die de regie neemt om reststromen over ketens heen te coördineren of valoriseren.
 - Voor ketenspelers die zich bezighouden met de productie en verwerking van deze toekomstbestendige (en veelal nieuwe) gewassen, ligt de prioriteit vooral bij het vinden van geschikte afnemers, productontwikkeling, teelt-technische uitdagingen en andere uitdagingen die te maken hebben met schalen van de primaire grondstof. Daardoor zijn de ***kansen veelal niet inzichtelijk of lastig te vertalen*** naar nieuwe samenwerkingen en daarmee toepassingen in de markt. Een extra barrière is daarbij dat de benodigde ketenspelers veelal nog onvoldoende verbonden en georganiseerd om de mogelijkheden te vertalen naar verdienmodelanalyses/nieuwe samenwerkingen/ initiatieven/ pilots etc. Dit terwijl het optimaal benutten van het gehele gewas essentieel is voor het realiseren van rendabele verdienmodellen rond deze lokale gewassen, nu én in de nabije toekomst.
 - Daarnaast is er ***onvoldoende inzicht in reststromen***: data over aard, volume, samenstelling en seizoensvariatie van reststromen ontbreekt of is versnipperd. Reststromen die vrijkomen op het boerenerf worden vaak niet systematisch gemonitord of geregistreerd.

2. Motivatie initiatiefnemers, Ambities & Beoogde Ketendoorbraken

Volgens de initiatiefnemers ontbreekt er nog een landelijk programma dat inzicht biedt in de kansen voor reststromen van toekomstgerichte en innovatieve voedselgewassen, die ontstaan op het erf van agrarische ondernemers of in de eerste verwerkingsfase. Dit is het geval, doordat ketenspelers die betrokken zijn bij nieuwe toekomstbestendige gewassen voor Nederland nog aan het begin staan van het ontwikkelen van schaalbare en economische rendabele ketens. Laat staan dat de vraag hoe om te gaan met reststromen die nu vaak naar verhouding nog beperkt zijn in schaal hoog op de agenda staat. Toch zijn de initiatiefnemers en de al betrokken ketenspelers ervan overtuigd, dat het optimaal benutten van het gehele gewas van grote waarde is voor het ontwikkelen van rendabele verdienmodellen rondom deze lokale gewassen, nu en in de nabije toekomst.

Om landelijke krachten te bundelen en sterkte voortgang te boeken op het afwegen van kansrijke oplossingen voor upcycling of het voorkomen van reststromen van deze toekomstbestendige gewassen, hebben de provincies Noord-Brabant, Gelderland, Drenthe en Zeeland samen met Oost NL, GreenFood50, Lekker Lupine en diverse ketenpartners (zie hoofdstuk 3, Consortium partners) daarom een plan van aanpak uitgewerkt en dienen zij een aanvraag in voor het beoogde ketendoorbraakproject: “Van Reststroom naar Rendement”.

De insteek en ambitie van de initiatiefnemers en ketenspelers voor dit beoogde ketendoorbraakproject:

Het beoogde ketendoorbraakproject “Van Reststroom naar Rendement” is volledig gericht op het maximaal tot waarde brengen van in Nederland geteelde toekomstbestendige voedselgewassen, door samen met ketenpartners schaalbare en duurzame oplossingen te ontwikkelen voor het upcyclen of voorkomen van reststromen.

Momenteel is er voor deze vaak nog nieuwe teelten en verwerkingsketens nog weinig aandacht voor reststromen en liggen de prioriteiten qua ketenontwikkeling en -samenwerkingen vaak elders; productontwikkeling, het stimuleren van de marktvraag en het oplossen van teelt-technische uitdagingen krijgen de meeste aandacht. Dit terwijl het optimaal benutten van het gehele gewas essentieel is voor het realiseren van rendabele verdienmodellen rond deze in Nederland geteelde toekomstbestendige gewassen, nu én in de nabije toekomst.

Daarom beogen de initiatiefnemers en ketenspelers onverwachte en versnelde inzichten te creëren die maken dat oplossingen voor het upcyclen of voorkomen van reststromen direct ten gunste komen aan het verdienmodel onder toekomstbestendige gewassen. Dit soort mogelijke doorbraken kunnen dan zo snel mogelijk naar de praktijk gebracht worden.

Met dit project wordt ingezet op het realiseren van meerdere deelambities die resulteren in ketendoorbraken.

Hieronder worden de vier ambities en bijbehorende actielijnen voor de uitvoering van het project (zie hoofdstuk 4, Plan van aanpak) toegelicht.

2.1 Ambitie 1: Meetbare groei mogelijk maken

Het identificeren van urgente reststromen is cruciaal, gezien de toenemende druk op grondstoffen en het belang van verduurzaming binnen de agrifoodsector. Het benutten van reststromen biedt een kans om grondstoffen te besparen, wat niet alleen bijdraagt aan een duurzamere productieketen, maar ook economische voordelen oplevert voor ketenspelers. Het vaststellen van impactindicatoren, die zowel de technische haalbaarheid als de economische voordelen van circulaire toepassingen meten, vormt de basis voor het realiseren van meetbare groei in latere fasen. Daarmee wordt de ambitie ‘meetbare groei mogelijk maken’ (actielijn 1) van het project gerealiseerd.

Beoogde ketendoorbraak:

- **Sterke consortia gevormd:** het succesvol samenstellen van een consortium van ketenspelers dat zich inzet voor circulaire toepassingen van reststromen, met als doel een significante besparing van grondstoffen. Het leggen van de basis voor verdere samenwerking, met duidelijk gedefinieerde doelen en concrete afspraken tussen betrokken partijen.
- **Prioriteiten bepaald o.b.v. volumes:** het identificeren en prioriteren van urgente en significante reststromen, met een gedetailleerd overzicht van beschikbare data en toekomstige prognoses.
- **Prioriteiten bepaald o.b.v. impactindicatoren:** het vaststellen van impactindicatoren die de technische, economische en milieu-impact van circulaire toepassingen inzichtelijk maken.

2.2 Ambitie 2: Prioriteren en Activeren Kansen

Op basis van de gestelde prioriteiten als resultaat van actielijn 1, worden bij de implementatie van actielijn 2 zowel bestaande als nieuwe oplossingen voor reststromen geïdentificeerd en geanalyseerd, wat leidt tot een eerste inschatting en selectie van kansrijke keteninitiatieven.

Beoogde ketendoorbraak:

- **Kansrijkheid van oplossingen in kaart gebracht:** o.b.v. de geprioriteerde stromen, zijn bestaande en nieuwe oplossingen voor het voorkomen of verwaarden van de reststromen in kaart gebracht en gewogen o.b.v. technische en economische haalbaarheid. Daarmee wordt bepaald waar de meeste kansen liggen voor het ketendoorbraakproject en worden er 6 beoogde keten-initiatieven geformuleerd.
- **Ketenspelers geactiveerd:** in aanvulling op de partijen die bij actielijn 1 al betrokken waren, zullen missende spelers geactiveerd zijn, inclusief B2C partijen, die noodzakelijk zijn voor de opschaling van circulaire initiatieven en het realiseren van economisch duurzame oplossingen.
- **Minimum viable ecosystems opgezet:** Het opzetten van 'minimum viable ecosystems' waarin de geselecteerde initiatieven verder worden ontwikkeld, getest en gevalideerd, wat de samenwerking tussen ketenspelers versterkt en de kans op succes vergroot.

2.3 Ambitie 3: ‘Minimum viable ecosystem’ activeren en hulpvraag bepalen

De ambitie is om gezamenlijke oplossingsrichtingen te ontwikkelen die bijdragen aan toekomstbestendige voedselgewassen, waarbij de focus ligt op het doorbreken van barrières en het creëren van effectieve samenwerkingsverbanden.

Beoogde ketendoorbraak:

- **Samenwerking versterkt:** de samenwerking tussen ketenspelers zal worden versterkt door gezamenlijke workshops, kennisdeling en het identificeren van gedeelde doelen.
- **Belemmeringen en kansen geïdentificeerd:** het achterhalen van technische, economische en organisatorische belemmeringen en tegelijkertijd het in kaart brengen van kansen voor duurzame verwaarding van reststromen.
- **De kans op succes vergroot:** het vergroten van de kans dat praktische oplossingen daadwerkelijk geïmplementeerd door ketenspelers te ondersteunen bij hulpvragen en het tot stand brengen van nieuwe samenwerkingen.

2.4 Ambitie 4: Kansen en voorwaarden succesvolle business cases creëren

De eindambitie van dit project wordt als onderdeel van actielijn 4 binnen dit project gerealiseerd: namelijk businesscases voor het upcyclen of zelfs voorkomen van reststromen uitwerken die (in de toekomst) interessant zijn akkerbouwer en/of telers en/of andere ketenpartijen. Door de ketenpartners te ondersteunen met coaching, matchmaking en workshops, wordt de kans op succesvolle implementatie van innovaties vergroot. Daarnaast zorgt het delen van best practices en succesfactoren voor een bredere kennisverspreiding en versnelling van toekomstige keteninitiatieven.

Beoogde ketendoorbraak:

- **Concrete en uitvoerbare businesscases realiseren:** er ontstaan goed onderbouwde businesscases die de economische haalbaarheid van reststroomverwaarding aantonen en als blauwdruk kunnen dienen voor verdere implementatie wanneer ook het aanbod van reststromen voor toekomstbestendige gewassen zou toenemen.
- **Duurzame samenwerkingsverbanden smeden:** de juiste ketenpartners vinden elkaar en zetten gezamenlijk stappen naar implementatie, ondersteund door coaching en matchmaking.
- **Versnelde kennisdeling en opschaling de norm maken:** inzichten t.a.v. oplossingen, succesvolle cases en best practices worden breed gedeeld, waardoor andere keteninitiatieven sneller en effectiever kunnen opschalen.
- **Concept keteninitiatieven naar de praktijk brengen:** actielijn 4 resulteert waar mogelijk in (het opzetten van plannen) voor concrete pilotprojecten of implementatietrajecten, waardoor de kans op daadwerkelijke ketendoorbraken aanzienlijk wordt vergroot.

3. Consortium partners

Oost NL, GreenFood50, Lekker Lupine en de provincies Gelderland, Noord-Brabant, Drenthe en Zeeland en een eerste gecommitteerde groep van ketenspelers (zie Steunbrieven) delen de visie dat een betere benutting van of voorkoming van reststromen voor toekomstgerichte voedselgewassen van cruciaal belang is om tot een houdbaar, duurzaam en gezond voedselsysteem te komen.

De partijen vinden elkaar in een unieke, strategische samenwerking tussen de private en publieke sector, gericht op het aanjagen van de transitie naar circulaire plantaardige productieketens voor toekomstgerichte gewassen waarin het voorkomen en upcyclen van reststromen, het verdienvermogen van de agrarisch ondernemer en optimale benutting van reststromen centraal staat.

Gezamenlijk hebben zij daarom het initiatief genomen om een Plan van Aanpak uit te werken en diverse ketenspelers te betrekken bij het beoogde Ketendoorbraakproject: 'Van Reststroom naar Rendement – Upcycling en Preventie als Motor voor Toekomstbestendige Teelten'."

3.1 Initiatiefnemers:

Gezien het doel en de uitgangspunten van het beoogde project, zien de initiatiefnemers volop kansen om samen met ketenpartners en met de hulp van een ketenregieteam dat de 'know how' en 'ervaring' heeft op het gebied van toekomstgerichte teelten en de valorisatie van reststromen, plantaardige reststromen van toekomstbestendige voedselgewassen te benutten op een manier die niet alleen bijdraagt aan maatschappelijke en duurzaamheidsdoelen – zoals de eiwittransitie, het tegengaan van voedselverspilling, het versterken van lokaal en toekomstgericht telen mede in het kader van grondstoffenzekerheid, het vergroten van het verdienvermogen van Nederlandse telers en het optimaal benutten van nutritionele waarde – maar die tegelijkertijd ook direct economisch en strategisch voordeel oplevert voor de betrokken partijen binnen de keten. **(Zie Appendix I voor de bijgesloten Ambitiebrieven van de initiatiefnemers en Appendix II voor de Steunbrieven van ketenpartijen).**

De daadwerkelijke behoefte om reststromen die ontstaan bij de teelt en verwerking van toekomstbestendige gewassen te voorkomen of zo hoogwaardig mogelijk toe te passen in andere applicaties (zie het duurzaamheidskader voor biograndstoffen), en daarmee het rendement en dus ook het kun schalen van toekomstbestendige gewassen te optimaliseren, wordt onderstreept door de initiatiefnemers **GreenFood50** (gekoppeld aan de quinoa keten) en **Lekker Lupine** (gekoppeld aan lupine keten).

- **GreenFood50** is gespecialiseerd in quinoa ingrediënten op basis van duurzame lokale geteende volkoren quinoa. De huidige Nederlandse quinoa keten bestaat uit 24 grootschalige innovatieve bio/gangbare telers door heel het land. Aangezien quinoa een rustgewas is met relatief beperkte opbrengst is het vermijden en/of upcyclen van reststromen van groot belang. Het beoogde ketendoorbraakproject zou de verbetermogelijkheden in de keten t.a.v. voorkomen en upcyclen van reststromen versneld in zichtelijk willen krijgen.
- **Lekker Lupine** stimuleert de consumptie en organiseert de teelt en afzet van biologische en natuurinclusieve lupinebonen. Daarnaast ondersteunt Lekker Lupine actief de activiteiten van de lupinetelers van Lupeel. Met haar ambitie t.a.v. het beoogde ketendoorbraakproject wil Lekker Lupine komen tot versnelde inzichten t.a.v. het verwaarden van reststromen door de ontwikkeling van nieuwe producten, middels

samenwerking in de keten en praktijkonderzoek naar processen. Daarnaast is het belangrijk dat het beoogde project een bijdrage levert aan het opzetten van een voedselveilige keten.

De betrokken **provincies** hebben diverse beleidsprogramma's die aansluiten bij de ambitie op het beoogde ketendoorbraakproject op reststromen te initiëren:

- Provincie Drenthe heeft in de [Economische Koers Drenthe](#) als cruciaal doel economische groei in de circulaire economie opgenomen.
- **Provincie Gelderland** heeft in haar [Uitvoeringsagenda Circulaire Economie 2025-2027](#) als doel gesteld om in 2030 (ten opzichte van 2016) 50% minder grondstoffen te gebruiken die snel opraken. Daarom worden bedrijven en innovatieketens gestimuleerd tot verdere opschaling.
- **Provincie Noord-Brabant** heeft in haar [Uitvoeringsagenda Circulaire Economie](#) een duidelijke ambitie opgenomen om in 2030 de helft minder grondstoffen te gebruiken.
- **Provincie Zeeland** heeft beleid op het gebied van Circulaire economie en ook de Zeeuwse gemeenten voeren hier actief beleid op uit via Zeeland Circulair - Beleid Circulaire Economie 2025-2028 Dertien Zeeuwse gemeenten. Het beleid van de Provincie Zeeland is vastgelegd in de "Economische Agenda Zeeland - Uitvoeringsprogramma Economie 2024-2028" (versie mei 2024), onder andere in het hoofdstuk 3.3 Transitie naar een duurzame en klimaat neutrale economie. De Provincie Zeeland heeft de ambitie om de volgende Zeeuwse netwerken bij het project en soortgelijke trajecten te betrekken:
 - o Voor wat betreft reststromen uit de voedselsector werkt de Provincie Zeeland veel samen met het Kennis- en innovatienetwerk FoodDelta Zeeland.
 - o Voor reststromen voor de bouw en uit circulaire processen werken we samen met het Kennis- en innovatienetwerk Circulair Bouwen Zeeland.
 - o Delta Climate Center: [Circulariteit | Delta Climate Center](#), en het daaruit voortgekomen icoonproject ProceZ.

De Provincies zullen binnen het ketendoorbraakproject een verbindende rol spelen waarmee bedrijven die actief zijn in de verschillende provincies worden geattendeerd op het ketendoorbraakproject zodat zij hierop kunnen aanhaken. Daarnaast zullen inzichten die worden opgedaan als resultaat van dit project verder worden uitgedragen om toekomstige initiatieven of projecten in de verschillende provincies mee te voeden en versneld op te kunnen schalen.

Oost NL ondersteunt ondernemers en initiatieven die bijdragen aan een duurzaam voedselsysteem. De uitdagingen in onze voedselketen zijn groot: verspilling, een groeiende vraag naar duurzame alternatieven en de noodzaak om efficiënter met landbouwgrond om te gaan. Door in te zetten op eiwittransitie en alternatieve groene grondstoffen, werken we aan oplossingen die verspilling verminderen en de voedselketen verduurzamen. In de voorstelfase van het beoogde ketendoorbraakproject treedt Oost NL op als penvoerder.

3.2 Ketenspelers:

Gekeken naar de kansen en naar uitdagingen rondom het optimaal benutten van lokaal geteelde toekomstbestendige voedselgewassen, en de geschatte (***nutritionele, functionele, ecologische en economische***) waarde van reststromen die vrijkomen bij de oogst en verwerking daarvan, is het doel om een consortium te vormen met diverse ketenspelers die geïnteresseerd zijn om mogelijke ***business cases te verkennen en tot waarde te brengen***.

De organisaties op de volgende pagina hebben in de aanvraagfase voor het beoogde ketendoorbraakproject al hun steun uitgesproken ten aanzien van het Ketendoorbraakproject (zie Appendix II voor de steunbrieven):

- Partijen aan de aanbodkant van de reststromen voor toekomstbestendige gewassen:
 - Dutch Soy
 - Green Organics
 - Farm Pack
 - Fascinating programma
 - Meesters van de Halm
- Partijen met technologie en/of verwerkingsmogelijkheden:
 - Biorefinery Solutions
 - Grassa
 - Greencovery
 - Magie Creations
 - Royal Smilde
- Partijen aan de retail-/ afzetkant van de markt:
 - Jumbo

De concrete uitnodiging en beoogde rol voor deze organisaties is het vervullen van een rol als ketenspeler, wat binnen het Plan van Aanpak van het beoogde Ketendoorbraakproject (zie hoofdstuk 4) een actieve deelname aan en betrokkenheid bij relevante ketenversnellingsactiviteiten zoals bijeenkomsten, workshops en analyses die bijdragen aan het komen tot ketendoorbraken zoals geschetst in hoofdstuk 2. Om dit in de aanvraagfase van dit Ketendoorproject al te benadrukken hebben de ketenspelers een Steunbrief ondertekend (zie Appendix II).

Een belangrijk aandachtspunt binnen dit project dat ten uitvoer wordt gebracht onder actielijn 1 en 2, is het inventariseren van relevante ketenspelers, lopende of eerdere initiatieven, projecten en programma's voor een breed spectrum van toekomstbestendige voedselgewassen. Zowel onder actielijn 1, waarbij veel data wordt verzameld om inzichtelijkheid te creëren voor (toekomstige) relevante reststromen, als onder actielijn 2 waar de 'minimum viable ecosystems' worden ingericht en nog ontbrekende ketenspelers worden uitgenodigd en geactiveerd om deel te nemen aan het project, zal de groep van betrokken ketenspelers alleen maar worden uitgebreid.

3.3 Ketenregieteam

De verschillende ketenregierollen die benodigd zijn voor een goede ondersteuning binnen het beoogde Ketendoorbraakproject zijn verbonden aan verschillende actielijnen en activiteiten benoemd in hoofdstuk 4 en 5 van dit voorstel. De (gecombineerde) inzet van deze rollen sluit aan op de beschrijving van ketenregisseur rollen voor Moonshotprojecten:

- **Ketenarchitect:** Zet het idee van de keten op en brengt in kaart wat er nodig is om de keten te laten werken, samen met het in kaart brengen van de mogelijke impact.
- **Ketenmakelaar:** Moet de verschillende nodige partijen samenbrengen en aan laten sluiten.
- **Ketenmanager:** Vanuit deze rol worden samenwerkingen aangejaagd, afspraken gemaakt, uitgewerkt en doorgevoerd.
- **Coach:** Vanuit deze rol wordt het vertrouwen in de keten gecreëerd en gewaarborgd. Door het aanvoelen van gevoelens, te duiden en te reflecteren.

De daadwerkelijke invullen van deze rollen zal nader tot stand komen bij gunning van het beoogde Ketendoorbraakproject. Op basis van het selectieproces zal bepaald worden welke rollen solo en/of gecombineerd uitgevoerd zullen worden. Een in te richten stuurgroep zal criteria en voorwaarden in samenspraak met de subsidieverstrekker opstellen die richting geven aan dit project (zie paragraaf 3.4).

3.4 Governance project

Op basis van de in paragraaf 3.1 t/m 3.3 geschetste betrokken partijen zal de volgende Governance structuur worden ingericht, waarmee richting, uitvoering en draagvlak voor het driejarige Ketendoorbraakproject wordt gecreëerd:

De Stuurgroep bestaat uit de initiatiefnemers van het project en vertegenwoordigers vanuit de groep ketenspelers. Zij geven strategische richting, zorgen voor bestuurlijke verankering en bewaken de voortgang op hoofdlijnen gekeken naar de beoogde ketendoorbraken en mogelijke kansen voor verbinden van dit initiatief aan gerelateerde beleidsprogramma's, projecten en /of organisaties.

Het Ketenregieteam vormt het hart van de dagelijkse aansturing en coördinatie van het project. De vier kernrollen hebben voor de verschillende beoogde actielijnen en daarmee fases van het project (zie hoofdstuk 4). De overdracht van verantwoordelijkheden tussen de verschillende rollen is van belang voor het ketenregieteam. Daarnaast hebben alle rollen binnen het ketenregieteam

een belangrijke functie als ambassadeur voor het project en verbinder richting zowel de Stuurgroep als de Ketenspelers.

De Ketenspelers vormen een brede groep van ondersteunende partijen die betrokken zijn bij de uitvoering en inhoudelijke bijdragen leveren. Hun praktijkkennis en ervaring zijn essentieel voor het slagen van het project.

De structuur is erop gericht om zowel richting te geven als flexibiliteit te bieden voor innovatieve doorbraken binnen de keten, waarbij samenwerking centraal staat.

4. Plan van aanpak

De overgang naar circulaire en duurzame productketens in de agrifoodsector vraagt om een integrale aanpak, waarbij ketenregie een belangrijke rol speelt. Als we kijken naar de nog weinig onderzochte mogelijkheden voor het upcyclen of voorkomen van reststromen die ontstaan bij de oogst en verwerking van nieuwe, toekomstbestendige voedselgewassen, kan ketenregie helpen door zowel inhoudelijke als procesmatige randvoorwaarden en kansen voor het starten van impactvolle initiatieven te creëren. Dit houdt in dat we niet alleen de technische en economische waarde van reststromen in kaart brengen, maar ook samenwerkingen tussen ketenspelers verkennen en ondersteunen.

4.1 Actielijnen en rol van ketenregieteamrollen

Binnen het Ketendoorbraakproject Reststromen Toekomstgerichte Gewassen wordt ketenregie als leidend principe toegepast in vier actielijnen (zie figuur 1 voor totaaloverzicht):

Actielijn 1: Kansen op waarde schatten

Bij de uitvoering van actielijn 1 nemen de Ketenarchitect en Ketenmanager de leiding. Een belangrijk aspect van actielijn 1 is het identificeren, analyseren en prioriteren van kansen en belemmeringen voor het optimaal verwaarden en vermarkten van reststromen voor de toekomstbestendige gewassen. Dit gebeurt enerzijds door middel van desk research, waarbij zowel wetenschappelijke publicaties als eerdere (regionale) projecten worden geanalyseerd. Anderzijds worden gesprekken gevoerd met verschillende experts om de informatie te valideren, ontbrekende data aan te vullen en een toekomstschatting te maken over beschikbare reststromen op basis van expertinschattingen.

Resultaat van actielijn 1 is de selectie van 4-6 reststromen waarvoor keteninitiatieven een doorbraak kunnen creëren voor het optimaal verwerken en naar de markt brengen van de geanalyseerde kansen en belemmeringen.

Actielijn 2: 'Minimum viable ecosystems' activeren

Voor ieder van de geselecteerde reststromen zullen consortia van ketenspelers worden opgericht. De Ketenarchitect brengt in kaart welke ketenspelers, aanvullend op de bestaande ketenspelers, gewenst zijn voor een verdieping op kansen en belemmeringen die mogelijk zijn en daaraan gerelateerde hulpvragen om uiteindelijk ook oplossing aan de praktijk te toetsen (en in fase 3 verder te kunnen wegen en faseren in de tijd).

De Ketenmakelaar speelt een belangrijke rol in het activeren van de juiste partijen en het opzetten van deze '**minimum viable ecosystems**'. Als onderdeel van actielijn 2, is per reststroom een Kennismakingsdag voor de ketenspelers voorzien, waarin de inzichten uit actielijn 1 worden gepresenteerd en middels een stakeholder dialoog worden getoetst.

Actielijn 3: Meetbare groei realiseren

Om de in actielijn 1 en 2 in kaart gebrachte kansen t.o.v. elkaar te kunnen wegen en faseren in de tijd, worden door de ketenarchitect - gebaseerd op leidende principes vanuit Europese en nationale wetgeving en in samenwerking met experts - **impactindicatoren** vastgesteld. Hierbij wordt onder andere gekeken naar het **geschatte percentage van de reststroom dat verwaard kan worden, de potentiële (nutritionele) waarde, de beschikbaarheid van**

technologie en verwerkingscapaciteit, de milieu-impact t.o.v. alternatieve grondstoffen of toepassingen, de economische haalbaarheid etc.

Door belemmeringen te analyseren en kansen in kaart te brengen, ontstaat er een helder overzicht van de benodigde interventies.

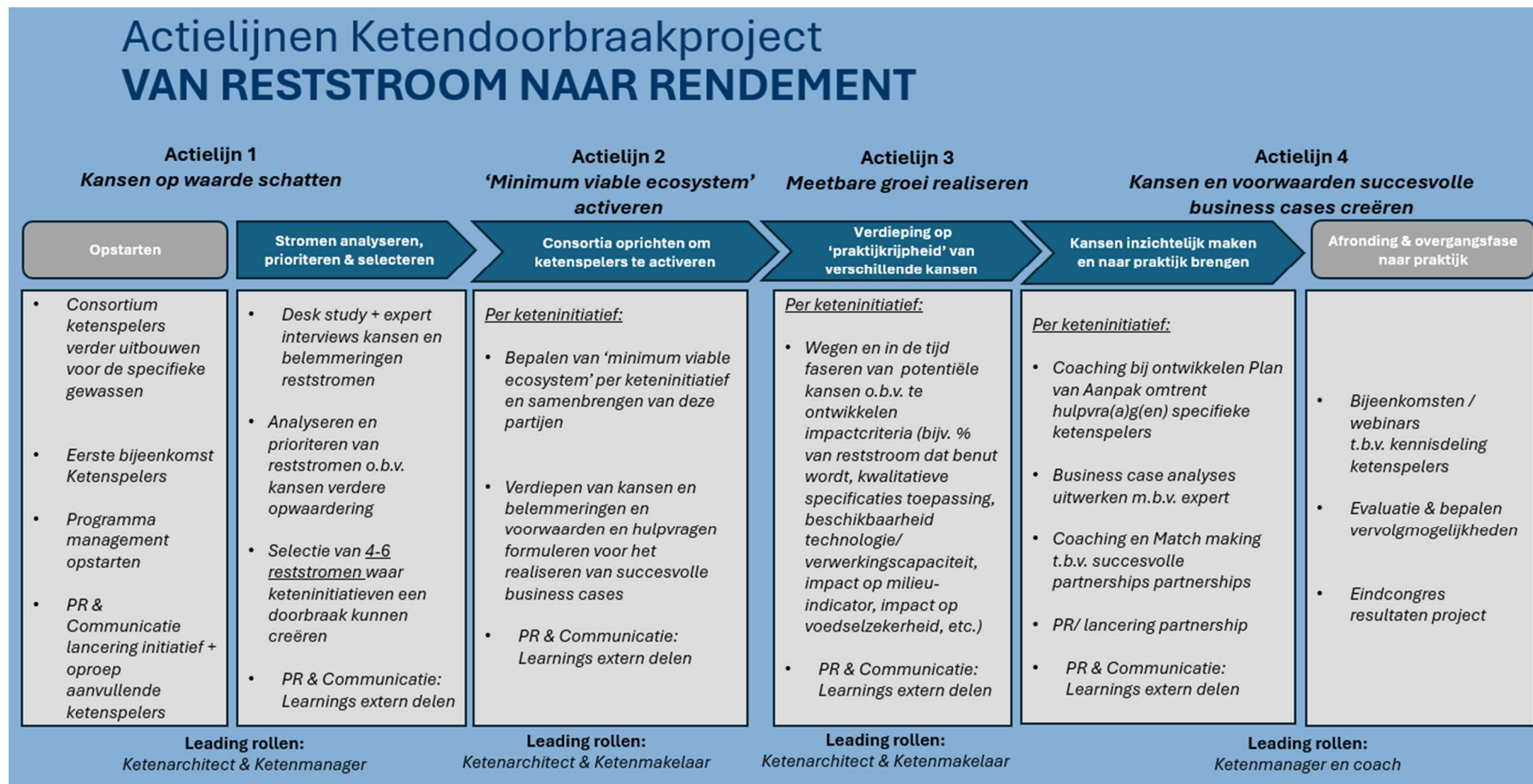
De ketenmakelaar speelt een rol bij het activeren van de benodigde experts en/of missende ketenspelers voor de weging en fasering van kansen, en tevens het voorbereiden van hulpvragen en acties ter voorbereiding op actielijn 4.

Actielijn 4: Kansen inzichtelijk maken en naar de praktijk brengen

Op basis van de resultaten van actielijn 3 wordt de basis gelegd voor de uitwerking van **businesscases** behorend bij geïdentificeerde (toekomstige) kansen voor het upcyclen en/of voorkomen van een reststroom, waarbij economische haalbaarheid en schaalbaarheid worden geanalyseerd. Dit leidt tot robuuste waarderingsstrategieën voor reststromen.

Coaching, matchmaking en gezamenlijke workshops ondersteunen ketenpartners bij het concretiseren van samenwerkingen en het operationaliseren van hun initiatieven. De best practices en succesfactoren worden gedeeld o.a. middels een eindcongres, zodat kennis breed beschikbaar komt en toekomstige keteninitiatieven versneld kunnen worden opgeschaald.

Figuur 1: Actielijnen Ketendoorbraakproject Van Reststroom naar Rendement

4.2 Succescriteria

Een aantal criteria voor het laten slagen van de beoogde ambitie en het voorgestelde plan van aanpak waarop door de stuurgroep gestuurd zal worden zijn:

Effectieve ketenregie & Samenwerking

- **Minimaal 4-6 'minimum viable ecosystems'** (toegespitst op verschillende gewassen) zijn opgezet waarin ketenpartners actief samenwerken aan concrete reststroomoplossingen.
- **De ketenregierollen** (Ketenarchitect, Ketenmanager, Ketenmakelaar, Coach) zijn ingevuld (mag ook meerdere rollen voor 1 persoon zijn, echter verantwoordelijkheid moet helder zijn) en werken goed samen.
- Er is sprake van duidelijke rolverdeling tussen de ketenregierollen en een **heldere communicatie** met ketenpartners.
- **Minimaal 15 ketenspelers** (waaronder telers, verwerkers en afnemers) zijn actief betrokken bij ten minste één actielijn.

Reststroomidentificatie, analyse, prioritering en selectie (Actielijn 1)

- **Minstens 12 significante reststromen** van toekomstbestendige gewassen zijn geïdentificeerd en geanalyseerd (mede o.b.v. geschat volume, samenstelling, mogelijke verwaardingskansen en juridische haalbaarheid van toepassing in de praktijk) via desk research en interviews.
- **De top 4-6 kansrijke reststromen** zijn geselecteerd voor verdere ketenontwikkeling.

Initiatiefontwikkeling en validatie (Actielijn 2 & 3)

- **Per geselecteerde reststroom** (van de 4-6) is een **consortium opgericht** bestaande uit aanbieders en verwerkers van reststromen en daaraan gekoppelde aanbieders van deze oplossingen.
- Voor elk van de geselecteerde reststromen worden kansen gewogen en in de tijd gefaseerd aan de hand van (in fase 3 te ontwikkelen) **impactindicatoren** (bijv. % van reststroom dat benut wordt, kwalitatieve specificaties toepassing, beschikbaarheid technologie/verwerkingscapaciteit, impact op milieu-indicator, impact op voedselzekerheid, etc.).
- **Per keteninitiatief ketenworkshops of kennisbijeenkomsten** zijn gehouden waarin belemmeringen zijn besproken en oplossingsrichtingen zijn geformuleerd.

Verdienmodellen en opschaalbaarheid (Actielijn 4)

- **Ten minste 2 businesscases zijn volledig uitgewerkt**, inclusief financiële onderbouwing, schaalbaarheidsanalyse en risico-inschatting.
- **Minimaal 1 pilot of testtraject is gestart of voorbereid** ter validatie van een oplossing in de praktijk.
- **Op het eindcongres worden minstens 3 best practices** gedeeld en is een concrete **routekaart** gepresenteerd voor verdere opschaling van keteninitiatieven.

4.3 Risico's en mitigerende maatregelen

Zoals bij ieder project waar diverse rollen van organisaties en personen samenwerken, zijn er ook risico's verbonden aan het laten slagen van dit project. Onderstaand zijn enkele van deze risico's toegelicht en staat beschreven hoe de stuurgroep zal sturen via mitigerende maatregelen:

Risico's en mitigerende maatregelen Ketendoorbraakproject

Risico	Impact	Waarschijnlijkheid	Mitigerende maatregel(en)
<i>Onvoldoende betrokkenheid van relevante ketenpartijen</i>	Hoog	Middel	- Gerichte werving en communicatie - Gebruik van bestaande netwerken van ketenregierollen
<i>Slechte afstemming tussen ketenregierollen</i>	Middel	Middel	- Heldere rolbeschrijvingen en communicatielijnen - Regelmatige coördinatie en gezamenlijke evaluatiemomenten
<i>Onvoldoende beschikbare of betrouwbare data over reststromen</i>	Hoog	Middel	- Deskresearch combineren met expertinterviews - Validatie door externe deskundigen
<i>Onrealistische of onhaalbare businesscases</i>	Hoog	Middel	- Vroege toetsing van technische en economische haalbaarheid
<i>Belemmerende wet- en regelgeving voor circulaire toepassingen</i>	Middel	Hoog	- Juridische quick scans uitvoeren - Beleidsmakers betrekken bij consortiumactiviteiten
<i>Kennis en resultaten worden niet goed gedeeld of geborgd</i>	Middel	Middel	- Publicatie van resultaten in toegankelijke formats - Organisatie van eindcongres, webinars en online tools
<i>Ecosystemen vallen stil na afloop van de projectperiode</i>	Hoog	Middel	- Ontwikkeling van een routekaart voor vervolg - Stimuleren van duurzame partnerschappen en vervolgprojecten

5. Noodzaak benodigde ondersteuning, en Onderbouwing Begroting en Deelactiviteiten

Gezien het ambitieuze doel en de brede maatschappelijke reikwijdte van het beoogde project, is externe financiering essentieel om de noodzakelijke stappen te kunnen zetten richting realisatie. In dit hoofdstuk in geschetst wat de noodzaak is van de ondersteuning van het beoogde Ketendoorbraakproject. Daarnaast is een begroting op basis van alle beoogde deelactiviteiten die aansluiten bij de eerder geschetste actieplannen opgenomen.

5.1 Noodzaak ondersteunen Ketendoorbraakproject

Het beoogde Ketendoorbraakproject sluit aan bij het beleid van het ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN) en draagt bij aan de ambities van het **Nationaal Programma Circulaire Economie 2023-2030**. Dit programma richt zich op de duurzame productie, het gebruik en hergebruik van biograndstoffen voor diverse toepassingen. Het Ketendoorbraakproject richt zich op het upcyclen en/of voorkomen van plantaardige reststromen van toekomstbestendige voedselgewassen. Het project levert hiermee een grote bijdrage aan urgente maatschappelijke en duurzaamheidsdoelen zoals de eiwittransitie, het verminderen van voedselverspilling en het versterken van lokaal en toekomstgericht telen met het oog op grondstoffenzekerheid. Daarnaast wordt ingezet op het vergroten van het verdienvermogen van Nederlandse telers en het optimaal benutten van de nutritionele waarde van gewassen.

Om deze impactvolle ambities te realiseren, is overheidssteun of subsidienoodzakelijk. Er zijn investeringen nodig om inzicht te krijgen in de werkelijke kansen en impact van mogelijke oplossingsrichtingen, die nu nog breed en deels onbekend zijn vanwege de nieuwheid van zowel de gewassen als de bijbehorende ketens waarop dit project zich richt. Deze investeringen worden niet door marktpartijen gedaan omdat zij nog worstelen met het laten renderen van de (verwerking van) de nieuwe gewassen en daardoor weinig financiële ruimte hebben om te investeren in innovatietrajecten.

Daarnaast liggen de prioriteiten nog veelal elders (zoals o.a. productontwikkeling, optimaliseren van teelt-technische zaken en van de grond krijgen van een professionele verwerkingsketen), waardoor de mogelijke impact van het beter verwaarden of voorkomen van reststromen minder aandacht krijgt.

Bovendien is de ketensamenwerking rondom deze gewassen nog onvoldoende ontwikkeld en afgestemd om optimaal te kunnen inspelen op een verwachte toename van reststromen in de toekomst. Ook opschaling en marktontwikkeling bevinden zich nog in een pril stadium.

Zonder deze financiële ondersteuning kunnen de kansen die dit project biedt niet op nationaal niveau worden benut, geprioriteerd of vertaald naar de praktijk — zeker niet op een schaal en met een ambitie die past bij de potentiële economische én maatschappelijke waarde ervan. Juist daarom is ondersteuning vanuit publieke of private middelen van cruciaal belang om deze innovatieve en strategische samenwerking te laten slagen.

5.2 Onderbouwing begroting en deelactiviteiten

Het ketendoorbraakproject bestrijkt een looptijd van drie jaar. Gedurende deze drie jaar worden de 4 beoogde actielijnen en bijbehorende activiteiten geïmplementeerd (zie paragraaf 4.2, Succescriteria).

De totale opdrachtwaarde wordt ingeschat op €395.000 (excl. BTW) voor een looptijd van drie jaar.

Daarbij is voor de inzet van het ketenregieteam uitgegaan van een gemiddeld geschat uurtarief van €120, (excl. Btw. En incl. overhead).

Daarnaast is er een inschatting gedaan t.a.v. het benodigde out-of-pocket budget.

5.3 Gegevens Oost NL

NAW Gegevens	Oost NL – Ontwikkelingsmaatschappij Oost-Nederland NL Laan van Malkenschoten 40 7333 NP Apeldoorn
--------------	---

Wij zien uit naar uw spoedige besluit omtrent het goedkeuren van deze aanvraag voor het Ketendoorbraakproject *Van Reststroom naar Rendement* en verheugen ons op een vruchtbare samenwerking.

Namens de initiatief nemende partijen en ketenpartijen,

Met vriendelijke groet,

Liane van der Veen – van Schoonhoven

Ambitiebrief Ketendoorbraakproject

Wageningen, 25-7-2025

GreenFood50 B.V.
Bronland 12 H-1
6708 WH Wageningen

Versnellingshuis
T.a.v. Alwin Roest

Betreft: Ambitiebrief Ketendoorbraakproject Van Reststroom naar Rendement

Geachte heer Roest, beste Alwin,

GreenFood50 samen met de provincies Gelderland, Noord-Brabant, Drenthe, Zeeland, Lekker Lupine, OostNL en FoodvalleyNL, vormt een eerste groep geëngageerde ketenspelers, die de visie delen dat het beter benutten of voorkomen van reststromen essentieel is voor een toekomstbestendig, duurzaam en gezond voedselsysteem.

In deze publiek-private samenwerking staat het aanjagen van de transitie naar circulaire plantaardige ketens voor toekomstgerichte gewassen centraal. Belangrijke thema's zijn het voorkomen en upcyclen van reststromen, het versterken van het verdienmodel van agrarische ondernemers en een zo optimaal mogelijke benutting van grondstoffen.

Gezamenlijk is het initiatief genomen om een Plan van Aanpak op te stellen en relevante ketenpartners te betrekken bij het Ketendoorbraakproject:

'Van Reststroom naar Rendement – Upcycling en Preventie als Motor voor Toekomstbestendige Teelten'.

Doel van dit project

Het realiseren van nieuwe samenwerkingen en baanbrekende inzichten die bijdragen aan de implementatie van upcycling en preventieve maatregelen, voor urgente en significante reststromen van toekomstbestendige teelten. Deze reststromen ontstaan op het erf van de teler of bij de eerste verwerking na het oogsten van het gewas.

De initiatiefnemers zien volop kansen om, samen met ketenpartners, reststromen van toekomstbestendige voedselgewassen te benutten. Dit draagt bij aan maatschappelijke en duurzaamheidsdoelen, zoals: *de eiwittransitie, het tegengaan van voedselverspilling, het versterken van lokale en toekomstgerichte teelten, het vergroten van het verdienvermogen van Nederlandse telers en het benutten van nutritionele reststromen.*

Tegelijkertijd biedt dit direct economisch en strategisch voordeel voor betrokken ketenpartijen.

De deelnemende provincies beschikken over beleidsprogramma's die nauw aansluiten bij de ambitie van het beoogde ketendoorbraakproject. Zij zullen een verbindende rol vervullen door bedrijven in hun regio actief te betrekken bij het ketendoorbraakproject en door opgedane inzichten breed te delen. Dit stimuleert nieuwe initiatieven en versnelt opschaling in andere regio's.

GreenFood50 B.V. | Wageningen Campus | Plus Ultra | Bronland 12 H-1 | 6708 WH Wageningen | The Netherlands

info@greenfood50.com www.greenfood50.com T +31 (0) 651378363

Ambitiebrief Ketendoorbraakproject

GreenFood50

GreenFood50 in Wageningen is gespecialiseerd in quinoa ingrediënten op basis van duurzame lokale geteelde volkoren quinoa. Sinds 2014 hebben we een uniek product portfolio ontwikkeld, geschikt voor smaakvolle, betaalbare en gezonde voedingsproducten. Onze ingrediënten worden verwerkt in plantaardige producten zoals salades, bakkerij en snack producten, sportvoeding en babyvoeding. Bij de teelt in Nederland en België worden de laag saponine houdende Wageningse quinoa rassen gebruikt waardoor onze quinoa een fors lagere CO2-eq footprint heeft vergeleken met uit de Andes geïmporteerde quinoa.

Quinoa keten

De huidige Nederlandse quinoa keten bestaat uit 24 grootschalige innovatieve bio/gangbare telers door heel het land. Na het oogsten wordt de quinoa centraal verwerkt in Zeeland, met verdere verwerkings, verpakings en logistieke activiteiten op 8 verschillende locaties. Deze keten wordt vanuit Wageningen aangestuurd, waar de Commerciële, R&D, Quality en Supply Chain activiteiten plaatsvinden. Zie www.nederlandsequinoa.nl voor meer info.

Toekomstbestendig en duurzaam

Doordat quinoa goed bestand is tegen droogte en verzilting is dit bij uitstek een toekomstbestendig gewas. Daarnaast bevat volkoren quinoa hoogwaardige eiwitten en veel vezels. Aangezien quinoa een rustgewas is met een relatief beperkte opbrengst van 3-4 ton per hectare, is het vermijden van reststromen cruciaal vanuit economisch en duurzaamheidsperspectief. Alhoewel hier al veel aandacht voor is, willen we graag met alle betrokken ketenpartijen nagaan welke verbeteringsmogelijkheden er zijn vanaf teelt tot verwerking.

Met deze brief bevestigt GreenFood50 dan ook haar ambitie voor het beoogde Ketendoorbraakproject. We hopen op een positieve beoordeling van dit voorstel.

Met vriendelijke groet,
GreenFood50 B.V.

Marc Arts

Managing Director

GreenFood50 B.V. | Wageningen Campus | Plus Ultra | Bronland 12 H-1 | 6708 WH Wageningen | The Netherlands

info@greenfood50.com www.greenfood50.com T +31 (0) 651378363

André Jurrius
+31 6 51634465

Versnellingshuis
T.a.v. Alwin Roest

Randwijk, 14-07-2025

Betreft: Ambitiebrief Ketendoorbraakproject Van Reststroom naar Rendement

Geachte heer Roest, beste Alwin,

Lekker Lupine samen met de provincies Gelderland, Noord-Brabant, Drenthe, Zeeland en Foodvalley, vormt een eerste groep gecommitteerde ketenspelers (zie steunbrieven), die de visie delen dat het beter benutten of voorkomen van reststromen essentieel is voor een toekomstbestendig, duurzaam en gezond voedselsysteem.

In deze publiek-private samenwerking staat het aanjagen van de transitie naar circulaire plantaardige ketens voor toekomstgerichte gewassen centraal. Belangrijke thema's zijn het voorkomen en upcyclen van reststromen, het versterken van het verdienmodel van agrarische ondernemers en een zo optimaal mogelijke benutting van grondstoffen.

Gezamenlijk is het initiatief genomen om een Plan van Aanpak op te stellen en relevante ketenpartners te betrekken bij het Ketendoorbraakproject:

'Van Reststroom naar Rendement – Upcycling en Preventie als Motor voor Toekomstbestendige Teelten'.

Doel van dit project

Het realiseren van nieuwe samenwerkingen en baanbrekende inzichten die bijdragen aan de implementatie van upcycling en preventieve maatregelen, voor urgente en significante reststromen van toekomstbestendige teelten. Deze reststromen ontstaan op het erf van de teler of bij de eerste verwerking na het oogsten van het gewas.

De initiatiefnemers zien volop kansen om, samen met ketenpartners, reststromen van toekomstbestendige voedselgewassen te benutten.

Dit draagt bij aan maatschappelijke en duurzaamheidsdoelen, zoals: *de eiwittransitie, het tegengaan van voedselverspilling, het versterken van lokale en toekomstgerichte teelten, het vergroten van het verdienvermogen van Nederlandse telers en het benutten van nutritionele reststromen.*

Tegelijkertijd biedt dit direct economisch en strategisch voordeel voor betrokken ketenpartijen.

De deelnemende provincies beschikken over beleidsprogramma's die nauw aansluiten bij de ambitie van het beoogde ketendoorbraakproject. Zij zullen een verbindende rol vervullen door bedrijven in hun regio actief te betrekken bij het ketendoorbraakproject en door opgedane inzichten breed te delen. Dit stimuleert nieuwe initiatieven en versnelt opschaling in andere regio's.

Over Lekker Lupine

Lekker Lupine stimuleert de consumptie en organiseert de teelt en afzet van biologische en natuur-inclusieve lupinebonen. Hiermee dragen we bij aan de eiwittransitie.

Daarnaast ondersteunt Lekker Lupine actief de activiteiten van de lupinetelers van Lupeel. Met deze gecombineerde inzet dragen we bij aan een breed gedragen, toekomstbestendige teelt van lupine.

Met deze brief bevestigt Lekker Lupine haar ambitie voor het beoogde Ketendoorbraakproject met als doel het verwaarden van reststromen door de ontwikkeling van nieuwe producten.. Daarnaast is het belangrijk dat het project ondersteuning biedt bij het opzetten van een voedselveilige keten. Dit vraagt niet alleen om samenwerking tussen partijen, maar ook om praktijkonderzoek naar de processen — bijvoorbeeld door het testen van de eindproducten.

We hopen op een positieve beoordeling van dit voorstel.

Met vriendelijke groet,

Lekker Lupine

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'André Jurrius', is written over a horizontal line.

André Jurrius

Oprichter

Datum

15 april 2025

Zaaknummer

2025-005645

OnderwerpAmbitiebrief Ketendoorbraakproject
Van Reststroom naar Rendement**Inlichtingen bij**José van Gerven
06 - 5582 4418
post@gelderland.nl**Blad**

1 van 2

Geachte heer Roest,

De provincie Gelderland, samen met de provincies Noord-Brabant, Drenthe, Zeeland en Foodvalley, vormt een eerste groep geïmplementeerde ketenspelers (zie steunbrieven), die de visie delen dat het beter benutten of voorkomen van reststromen essentieel is voor een toekomstbestendig, duurzaam en gezond voedselsysteem.

In deze publiek-private samenwerking staat het aanjagen van de transitie naar circulaire plantaardige ketens voor toekomstgerichte gewassen centraal. Belangrijke thema's zijn het voorkomen en upcyclen van reststromen, het versterken van het verdienmodel van agrarische ondernemers en een zo optimaal mogelijke benutting van grondstoffen.

Gezamenlijk is het initiatief genomen om een Plan van Aanpak op te stellen en relevante ketenpartners te betrekken bij het Ketendoorbraakproject:
'Van Reststroom naar Rendement – Upcycling en Preventie als Motor voor Toekomstbestendige Teelten'.

Doel van dit project

Het realiseren van nieuwe samenwerkingen en baanbrekende inzichten die bijdragen aan de implementatie van upcycling en preventieve maatregelen, voor urgente en significante reststromen van toekomstbestendige teelten. Deze reststromen ontstaan op het erf van de teler of bij de eerste verwerking na het oogsten van het gewas.

De initiatiefnemers zien volop kansen om, samen met ketenpartners, reststromen van toekomstbestendige voedselgewassen te benutten. Dit draagt bij aan maatschappelijke en duurzaamheidsdoelen, zoals: de eiwittransitie, het tegengaan van voedselverspilling, het versterken van lokale en toekomstgerichte teelten, het vergroten van het verdienvermogen van Nederlandse telers en het benutten van nutritionele reststromen. Tegelijkertijd biedt dit direct economisch en strategisch voordeel voor betrokken ketenpartijen.

De deelnemende provincies beschikken over beleidsprogramma's die nauw aansluiten bij de ambitie van het beoogde ketendoorbraakproject. Zij zullen een verbindende rol vervullen door bedrijven in hun regio actief te betrekken bij het ketendoorbraakproject en door opgedane inzichten breed te delen. Dit stimuleert nieuwe initiatieven en versnelt opschaling in andere regio's.

Markt 11 | 6811 CG Arnhem
Postbus 9090 | 6800 GX Arnhem

026 359 99 99
post@gelderland.nl
www.gelderland.nl

BNG Bank Den Haag
NL74BNGH0285010824
BIC-code BNG Bank: BNGHNL2G

Btw-nummer: NL001825100.B03
KvK-nummer: 51468751

 provincie
Gelderland

Datum
15 april 2025

Zaaknummer
2025-005645

Blad
2 van 2

Over Foodvalley

Foodvalley is een onafhankelijke stichting met een duidelijke praktijk-georiënteerde aanpak, met als doel het versnellen van de transitie naar een duurzaam en gezond voedselsysteem. Foodvalley omringt zich met een uniek netwerk aan professionals en partners door de hele keten heen, van boer tot bord, door onder andere The Upcycling Community, The Protein Community en als mede-initiator van de Producentenorganisatie Eiwitboeren van Nederland. Daarnaast is Foodvalley nauw betrokken bij de initiatie en organisatie van de Bean Deal en het Plant Protein Forward programma, gericht op het stimuleren van de teelt en verwerking van eiwitrijke gewassen van Nederlandse bodem. Tijdens de Halving Food Waste Conferentie in juni 2024 presenteerde Foodvalley een Position Paper over de markt voor Upcycled Food & Ingredients. Deze initiatieven vormen belangrijke inhoudelijke bouwstenen voor het Ketendoorbraakproject.

Met deze brief bevestigt de provincie Gelderland haar ambitie voor het beoogde Ketendoorbraakproject.

We hopen op een positieve beoordeling van dit voorstel.

Met vriendelijke groet,
namens Gedeputeerde Staten van Gelderland,

Marleen van Boheemen
Teammanager Economie

 provincie
Gelderland

Versnellingshuis
T.a.v. Alwin Roest

Brabantlaan 1
Postbus 90151
5200 MC 's-Hertogenbosch
Telefoon (073) 681 28 12
Fax (073) 680 76 80
www.brabant.nl
IBAN NL86INGB0674560043

Bereikbaarheid
openbaar vervoer en fiets:
www.brabant.nl/route

Onderwerp

Ambitiebrief Ketendoorbraakproject Van Reststroom naar Rendement

Datum

15 april 2025

Ons kenmerk

C2354920/6110818

Uw kenmerk

Contactpersoon

A.C.P.M. (Janny) van der Heijden

Telefoon

(06) 27 74 50 60

Email

JvdHeijden@brabant.nl

Bijlage(n)

Geachte heer Roest,

De provincie Noord-Brabant, samen met de provincies Gelderland, Drenthe, Zeeland en Foodvalley, vormt een eerste groep gecommiteerde ketenspelers (zie steunbrieven), die de visie delen dat het beter benutten of voorkomen van reststromen essentieel is voor een toekomstbestendig, duurzaam en gezond voedselsysteem.

In deze publiek-private samenwerking staat het aanjagen van de transitie naar circulaire plantaardige ketens voor toekomstgerichte gewassen centraal. Belangrijke thema's zijn het voorkomen en upcyclen van reststromen, het versterken van het verdienmodel van agrarische ondernemers en een zo optimaal mogelijke benutting van grondstoffen.

Gezamenlijk is het initiatief genomen om een Plan van Aanpak op te stellen en relevante ketenpartners te betrekken bij het Ketendoorbraakproject: *'Van Reststroom naar Rendement – Upcycling en Preventie als Motor voor Toekomstbestendige Teelten'*.

Doel van dit project

Het realiseren van nieuwe samenwerkingen en baanbrekende inzichten die bijdragen aan de implementatie van upcycling en preventieve maatregelen, voor urgente en significante reststromen van toekomstbestendige teelten. Deze reststromen ontstaan op het erf van de teler of bij de eerste verwerking na het oogsten van het gewas.

De initiatiefnemers zien volop kansen om, samen met ketenpartners, reststromen van toekomstbestendige voedselgewassen te benutten. Dit draagt bij aan maatschappelijke en duurzaamheidsdoelen, zoals: de eiwittransitie, het

tegengaan van voedselverspilling, het versterken van lokale en toekomstgerichte teelten, het vergroten van het verdienvermogen van Nederlandse telers en het benutten van nutritionele reststromen. Tegelijkertijd biedt dit direct economisch en strategisch voordeel voor betrokken ketenpartijen.

Datum

15 april 2025

Ons kenmerk

C2354920/6110818

De deelnemende Provincies beschikken over beleidsprogramma's die nauw aansluiten bij de ambitie van het beoogde ketendoorbraakproject. Zij zullen een verbindende rol vervullen door bedrijven in hun regio actief te betrekken bij het ketendoorbraakproject en door opgedane inzichten breed te delen. Dit stimuleert nieuwe initiatieven en versnelt opschaling in andere regio's.

Over Foodvalley

Foodvalley is een onafhankelijke stichting met een duidelijke praktijk-georiënteerde aanpak, met als doel het versnellen van de transitie naar een duurzaam en gezond voedselsysteem. Foodvalley omringt zich met een uniek netwerk aan professionals en partners door de hele keten heen, van boer tot bord, door onder andere The Upcycling Community, The Protein Community en als mede-initiator van de Producentenorganisatie Eiwitboeren van Nederland. Daarnaast is Foodvalley nauw betrokken bij de initiatie en organisatie van de Bean Deal en het Plant Protein Forward programma, gericht op het stimuleren van de teelt en verwerking van eiwitrijke gewassen van Nederlandse bodem. Tijdens de Halving Food Waste Conferentie in juni 2024 presenteerde Foodvalley een Position Paper over de markt voor Upcycled Food & Ingredients. Deze initiatieven vormen belangrijke inhoudelijke bouwstenen voor het Ketendoorbraakproject.

Met deze brief bevestigt de provincie Noord-Brabant haar ambitie voor het beoogde Ketendoorbraakproject.

We hopen op een positieve beoordeling van dit voorstel.

Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant,
namens deze,

A.F. Meulepas,
programmamanager landbouw en voedsel

In verband met geautomatiseerd verwerken is dit document digitaal ondertekend.

Datum

15 april 2025

Ons kenmerk

C2354920/6110818

Zeeuwse netwerken:

Voor wat betreft reststromen uit de voedselsector werkt de Provincie Zeeland veel samen met het Kennis- en innovatienetwerk FoodDelta Zeeland. Voor reststromen voor de bouw en uit circulaire processen werken we samen met het Kennis- en innovatienetwerk Circulair Bouwen Zeeland. We willen deze partijen graag bij het project en soortgelijke trajecten betrekken.

De Provincies zullen binnen het ketendoorbraakproject een verbindende rol spelen waarmee bedrijven die actief zijn in de verschillende Provincies worden geattendeerd op het ketendoorbraakproject zodat zij hierop kunnen aanhaken. Daarnaast zullen inzichten die worden opgedaan als resultaat van dit project verder worden uitgedragen om toekomstige initiatieven of projecten in de verschillende Provincies mee te voeren en versneld op te kunnen schalen.

Met deze brief bevestigt de Provincie Zeeland haar ambitie voor het beoogde Ketendoorbraakproject. We hopen dan ook dat Ketendoorbraakproject wordt gehonoreerd.

Niet-bindend:

Deze brief is een ambtelijke adhesieverklaring en heeft geen juridisch bindend karakter. Hieruit volgen geen financiële verplichtingen of toezeggingen.

Met vriendelijke groet,

Provincie Zeeland
En namens deze,

Richard Anthonisse
Adviseur landbouw

Noem in uw contact met ons steeds het zaaknummer. Dit staat bovenaan deze brief.

Oost NL -
Ontwikkelingsmaatschappij
Oost-Nederland NV
Laan van Malkenschoten 40
7333 NP Apeldoorn

Versnellingshuis
T.a.v. Alwin Roest

Apeldoorn, 24 juni 2025

Betreft: Ambitiebrief Ketendoorbraakproject Van Reststroom naar Rendement

Geachte heer Roest, beste Alwin,

Oost NL samen met de provincies Gelderland, Noord-Brabant, Drenthe, Zeeland en Foodvalley, vormt een eerste groep geëngageerde ketenspelers (zie steunbrieven), die de visie delen dat het beter benutten of voorkomen van reststromen essentieel is voor een toekomstbestendig, duurzaam en gezond voedselsysteem.

In deze publiek-private samenwerking staat het aanjagen van de transitie naar circulaire plantaardige ketens voor toekomstgerichte gewassen centraal. Belangrijke thema's zijn het voorkomen en upcyclen van reststromen, het versterken van het verdienmodel van agrarische ondernemers en een zo optimaal mogelijke benutting van grondstoffen.

Gezamenlijk is het initiatief genomen om een Plan van Aanpak op te stellen en relevante ketenpartners te betrekken bij het Ketendoorbraakproject:
'Van Reststroom naar Rendement – Upcycling en Preventie als Motor voor Toekomstbestendige Teelten'.

Doel van dit project

Het realiseren van nieuwe samenwerkingen en baanbrekende inzichten die bijdragen aan de implementatie van upcycling en preventieve maatregelen, voor urgente en significante reststromen van toekomstbestendige teelten. Deze reststromen ontstaan op het erf van de teler of bij de eerste verwerking na het oogsten van het gewas.

De initiatiefnemers zien volop kansen om, samen met ketenpartners, reststromen van toekomstbestendige voedselgewassen te benutten. Dit draagt bij aan maatschappelijke en duurzaamheidsdoelen, zoals: *de eiwittransitie, het tegengaan van voedselverspilling, het versterken van lokale en toekomstgerichte teelten, het vergroten van het verdienvermogen van Nederlandse telers en het benutten van nutritionele reststromen.*

Tegelijkertijd biedt dit direct economisch en strategisch voordeel voor betrokken ketenpartijen.

De deelnemende provincies beschikken over beleidsprogramma's die nauw aansluiten bij de ambitie van het beoogde ketendoorbraakproject. Zij zullen een verbindende rol vervullen door bedrijven in hun

regio actief te betrekken bij het ketendoorbraakproject en door opgedane inzichten breed te delen. Dit stimuleert nieuwe initiatieven en versnelt opschaling in andere regio's.

Over Oost NL

Oost NL ondersteunt ondernemers en initiatieven die bijdragen aan een duurzaam voedselsysteem. De uitdagingen in onze voedselketen zijn groot: verspilling, een groeiende vraag naar duurzame alternatieven en de noodzaak om efficiënter met landbouwgrond om te gaan. Door in te zetten op eiwittransitie en alternatieve groene grondstoffen, werken we aan oplossingen die verspilling verminderen en de voedselketen verduurzamen.

Met deze brief bevestigt Oost NL haar ambitie voor het beoogde Ketendoorbraakproject.

We hopen op een positieve beoordeling van dit voorstel.

Met vriendelijke groet,

Ir. L. van der Veen – van Schoonhoven
Directeur Innoveren Oost NL

APPENDIX II – STEUNBRIEVEN KETENPARTIJEN

CEO Foodvalley
T.a.v. mevrouw M.Brasz
Bronland 10F
6708 WH Wageningen

's-Hertogenbosch, 16 april 2025

Betreft: Steunbrief Ketendoorbraakproject van Reststroom naar Rendement

Geachte mevrouw Brasz, beste Marjolein,

Biorefinery Solutions heeft de afgelopen weken gesprekken gevoerd met Foodvalley en de provincies Gelderland, Noord-Brabant, Drenthe en Zeeland over het verkennen van het belang en de kansen voor het voorkomen en verwaarden van reststromen voor toekomstbestendige gewassen binnen het beoogde ketendoorbraakproject

"Van Reststroom naar Rendement: Upcycling en Preventie als Motor voor Toekomstbestendige Teelten".

Doel van dit project

Het realiseren van nieuwe samenwerkingen en baanbrekende inzichten die bijdragen aan de implementatie van upcycling en preventieve maatregelen, voor urgente en significante reststromen van toekomstbestendige teelten. Deze reststromen ontstaan op het erf van de teler of bij de eerste verwerking na het oogsten van het gewas.

De initiatiefnemers zien volop kansen om, samen met ketenpartners, reststromen van toekomstbestendige voedselgewassen te benutten. Dit draagt bij aan maatschappelijke en duurzaamheidsdoelen, zoals: *de eiwittransitie, het tegengaan van voedselverspilling, het versterken van lokale en toekomstgerichte teelten, het vergroten van het verdienvermogen van Nederlandse telers en het benutten van nutritionele reststromen*. Tegelijkertijd biedt dit direct economisch en strategisch voordeel voor betrokken ketenpartijen.

Biorefinery Solutions onderschrijft daarom het belang van dit initiatief. We zijn ervan overtuigd dat het de juiste knelpunten adresseert en dat het mogelijkheden creëert voor ketenspelers zoals Biorefinery Solutions om in de toekomst (maatschappelijke en economisch) waardevolle toepassingen te realiseren voor reststromen voor toekomstbestendige teelten of het ontstaan van reststromen zelfs te voorkomen.

Met deze brief bevestigt Biorefinery Solutions haar steun voor dit initiatief.

Biorefinery Solutions BV – Helftheuvelweg 11 – 5222AV 's-Hertogenbosch - The Netherlands

www.biorefinerysolutions.com - info@biorefinerysolutions.com – KvK: 63410184

pag 1

We hopen op een positieve beoordeling van dit voorstel.

Met vriendelijke groet,

Biorefinery Solutions B.V.

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'R.J.M. van Riel', is written over a yellow rectangular background.

R.J.M van Riel

Ruud J.M. van Riel

Directeur

Biorefinery Solutions BV – Helftheuvelweg 11 – 5222AV 's-Hertogenbosch - The Netherlands

www.biorefinerysolutions.com - info@biorefinerysolutions.com – Kvk: 63410184

pag 2

CEO Foodvalley
T.a.v. mevrouw M.Brasz
Bronland 10F
6708 WH Wageningen

Heeswijk-Dinther, 17-04-2025

Betreft: Steunbrief Ketendoorbraakproject van Reststroom naar Rendement

Geachte mevrouw Brasz, beste Marjolein,

De Halm b.v. heeft de afgelopen weken gesprekken gevoerd met Foodvalley en de provincies Gelderland, Noord-Brabant, Drenthe en Zeeland over het verkennen van het belang en de kansen voor het voorkomen en verwaarden van reststromen voor toekomstbestendige gewassen binnen het beoogde ketendoorbraakproject

"Van Reststroom naar Rendement: Upcycling en Preventie als Motor voor Toekomstbestendige Teelten".

Doel van dit project

Het realiseren van nieuwe samenwerkingen en baanbrekende inzichten die bijdragen aan de implementatie van upcycling en preventieve maatregelen, voor urgente en significante reststromen van toekomstbestendige teelten. Deze reststromen ontstaan op het erf van de teler of bij de eerste verwerking na het oogsten van het gewas.

De initiatiefnemers zien volop kansen om, samen met ketenpartners, reststromen van toekomstbestendige voedselgewassen te benutten. Dit draagt bij aan maatschappelijke en duurzaamheidsdoelen, zoals: *de eiwittransitie, het tegengaan van voedselverspilling, het versterken van lokale en toekomstgerichte teelten, het vergroten van het verdienvermogen van Nederlandse telers en het benutten van nutritionele reststromen.* Tegelijkertijd biedt dit direct economisch en strategisch voordeel voor betrokken ketenpartijen.

De Halm b.v. onderschrijft daarom het belang van dit initiatief. We zijn ervan overtuigd dat het de juiste knelpunten adresseert en dat het mogelijkheden creëert voor ketenspelers zoals De Halm b.v. om in de toekomst (maatschappelijke en economisch) waardevolle toepassingen te realiseren voor reststromen voor toekomstbestendige teelten of het ontstaan van reststromen zelfs te voorkomen.

Met deze brief bevestigt De Halm b.v. haar steun voor dit initiatief.

We hopen op een positieve beoordeling van dit voorstel.

Met vriendelijke groet,

De Halm b.v.

R.J. van den Berg
Algemeen directeur

DutchSoy
De Kromme Rijn 1
8253 RG Dronten (Nederland)

[0031 \(0\)321 385 340](tel:00316321385340)
info@dutchsoy.nl
www.dutchsoy.nl

CEO Foodvalley
T.a.v. mevrouw M. Brasz
Bronland 10F
6708 WH Wageningen

Dronten, 17 april 2025

Betreft: Steunbrief Ketendoorbraakproject van Reststroom naar Rendement

Geachte mevrouw Brasz, beste Marjolein,

DutchSoy heeft de afgelopen weken gesprekken gevoerd met Foodvalley en de provincies Gelderland, Noord-Brabant, Drenthe en Zeeland over het verkennen van het belang en de kansen voor het voorkomen en verwaarden van reststromen voor toekomstbestendige gewassen binnen het beoogde ketendoorbraakproject

"Van Reststroom naar Rendement: Upcycling en Preventie als Motor voor Toekomstbestendige Teelten".

Doel van dit project

Het realiseren van nieuwe samenwerkingen en baanbrekende inzichten die bijdragen aan de implementatie van upcycling en preventieve maatregelen, voor urgente en significante reststromen van toekomstbestendige teelten. Deze reststromen ontstaan op het erf van de teler of bij de eerste verwerking na het oogsten van het gewas.

De initiatiefnemers zien volop kansen om, samen met ketenpartners, reststromen van toekomstbestendige voedselgewassen te benutten. Dit draagt bij aan maatschappelijke en duurzaamheidsdoelen, zoals: *de eiwittransitie, het tegengaan van voedselverspilling, het versterken van lokale en toekomstgerichte teelten, het vergroten van het verdienvermogen van Nederlandse telers en het benutten van nutritionele reststromen.* Tegelijkertijd biedt dit direct economisch en strategisch voordeel voor betrokken ketenpartijen.

DutchSoy onderschrijft daarom het belang van dit initiatief. We zijn ervan overtuigd dat het de juiste knelpunten adresseert en dat het mogelijkheden creëert voor ketenspelers zoals DutchSoy om in de toekomst (maatschappelijke en economisch) waardevolle toepassingen te realiseren voor reststromen voor toekomstbestendige teelten of het ontstaan van reststromen zelfs te voorkomen.

DutchSoy
De Kromme Rijn 1
8253 RG Dronten (Nederland)

[0031 \(0\)321 385 340](tel:0031-01321385340)
info@dutchsoy.nl
www.dutchsoy.nl

Met deze brief bevestigen wij onze steun voor dit initiatief.

We hopen op een positieve beoordeling van dit voorstel.

Met vriendelijke groet,

Namens DutchSoy,

De heer J. Groen (Jan)

Oprichter, directeur-eigenaar

DUTCHSOY
De Kromme Rijn 1
8253 RG Dronten
Tel: +31 (0)321-38 53 40
info@dutchsoy.nl
www.dutchsoy.nl

DUTCHSOY

Farm Pack

CEO Foodvalley
T.a.v. mevrouw M. Brasz
Bronland 10F
6708 WH Wageningen

Kapelle, 15/4/2025

Betreft: Steunbrief Ketendoorbraakproject van Reststroom naar Rendement

Geachte mevrouw Brasz, beste Marjolein,

Farm Pack bv heeft de afgelopen weken gesprekken gevoerd met Foodvalley en de provincies Gelderland, Noord-Brabant, Drenthe en Zeeland over het verkennen van het belang en de kansen voor het voorkomen en verwaarden van reststromen voor toekomstbestendige gewassen binnen het beoogde ketendoorbraakproject

"Van Reststroom naar Rendement: Upcycling en Preventie als Motor voor Toekomstbestendige Teelten".

Doel van dit project

Het realiseren van nieuwe samenwerkingen en baanbrekende inzichten die bijdragen aan de implementatie van upcycling en preventieve maatregelen, voor urgente en significante reststromen van toekomstbestendige teelten. Deze reststromen ontstaan op het erf van de teler of bij de eerste verwerking na het oogsten van het gewas.

De initiatiefnemers zien volop kansen om, samen met ketenpartners, reststromen van toekomstbestendige voedselgewassen te benutten. Dit draagt bij aan maatschappelijke en duurzaamheidsdoelen, zoals: *de eiwittransitie, het tegengaan van voedselverspilling, het versterken van lokale en toekomstgerichte teelten, het vergroten van het verdienvermogen van Nederlandse telers en het benutten van nutritionele reststromen.* Tegelijkertijd biedt dit direct economisch en strategisch voordeel voor betrokken ketenpartijen.

Farm Pack bv onderschrijft daarom het belang van dit initiatief. We zijn ervan overtuigd dat het de juiste knelpunten adresseert en dat het mogelijkheden creëert voor ketenspelers zoals Farm Pack bv om in de toekomst (maatschappelijke en economisch) waardevolle toepassingen te realiseren voor reststromen voor toekomstbestendige teelten of het ontstaan van reststromen zelfs te voorkomen.

Met deze brief bevestigt Farm Pack bv haar steun voor dit initiatief.

We hopen op een positieve beoordeling van dit voorstel.

Met vriendelijke groet,

Farm Pack bv

Linda de Regt

Directie

Nijverheidsweg 1 | 4421 SG | Kapelle

Stichting ISPT-AFT, Zemikelaan 8, 9747 AA, Groningen

Fascinating (Stichting ISPT-AFT) onderschrijft daarom het belang van dit initiatief. We zijn ervan overtuigd dat het de juiste knelpunten adresseert en dat het mogelijkheden creëert voor ketenspelers zoals Fascinating (Stichting ISPT-AFT) om in de toekomst (maatschappelijke en economisch) waardevolle toepassingen te realiseren voor reststromen voor toekomstbestendige teelten of het ontstaan van reststromen zelfs te voorkomen.

Met deze brief bevestigt Fascinating (Stichting ISPT-AFT) haar steun voor dit initiatief.

We hopen op een positieve beoordeling van dit voorstel.

Met vriendelijke groet,

Jan Sikkema

Technisch directeur Stichting ISPT-AFT (organisator Fascinating-programma)

Bronland 10
6708 WH Wageningen

CEO Foodvalley
T.a.v. mevrouw M.Brasz
Bronland 10F
6708 WH Wageningen

Wageningen, 16 april 2024

Betreft: Steunbrief Ketendoorbraakproject van Reststroom naar Rendement

Geachte mevrouw Brasz, beste Marjolein,

Grassa B.V. heeft de afgelopen weken gesprekken gevoerd met Foodvalley en de provincies Gelderland, Noord-Brabant, Drenthe en Zeeland over het verkennen van het belang en de kansen voor het voorkomen en verwaarden van reststromen voor toekomstbestendige gewassen binnen het beoogde ketendoorbraakproject

"Van Reststroom naar Rendement: Upcycling en Preventie als Motor voor Toekomstbestendige Teelten".

Doel van dit project

Het realiseren van nieuwe samenwerkingen en baanbrekende inzichten die bijdragen aan de implementatie van upcycling en preventieve maatregelen, voor urgente en significante reststromen van toekomstbestendige teelten. Deze reststromen ontstaan op het erf van de teler of bij de eerste verwerking na het oogsten van het gewas.

De initiatiefnemers zien volop kansen om, samen met ketenpartners, reststromen van toekomstbestendige voedselgewassen te benutten. Dit draagt bij aan maatschappelijke en duurzaamheidsdoelen, zoals: *de eiwittransitie, het tegengaan van voedselverspilling, het versterken van lokale en toekomstgerichte teelten, het vergroten van het verdienvermogen van Nederlandse telers en het benutten van nutritionele reststromen.* Tegelijkertijd biedt dit direct economisch en strategisch voordeel voor betrokken ketenpartijen.

Grassa onderschrijft daarom het belang van dit initiatief. We zijn ervan overtuigd dat het de juiste knelpunten adresseert en dat het mogelijkheden creëert voor ketenspelers zoals Grassa om in de toekomst (maatschappelijke en economisch) waardevolle toepassingen te realiseren voor reststromen voor toekomstbestendige teelten of het ontstaan van reststromen zelfs te voorkomen.

Met deze brief bevestigt Grassa haar steun voor dit initiatief.

We hopen op een positieve beoordeling van dit voorstel.

Met vriendelijke groet,

Grassa B.V.

Rieks Smook
CEO

Green Organics
De Kromme Rijn 1
8253 RG Dronten (Nederland)

Tel: 0031 (0)321 385 340
E-mail: info@greenorganics.nl
www.greenorganics.nl

CEO Foodvalley
T.a.v. mevrouw M.Brasz
Bronland 10F
6708 WH Wageningen

Dronten, 17 april 2025

Betreft: Steunbrief Ketendoorbraakproject van Reststroom naar Rendement

Geachte mevrouw Brasz, beste Marjolein,

Green Organics heeft de afgelopen weken gesprekken gevoerd met Foodvalley en de provincies Gelderland, Noord-Brabant, Drenthe en Zeeland over het verkennen van het belang en de kansen voor het voorkomen en verwaarden van reststromen voor toekomstbestendige gewassen binnen het beoogde ketendoorbraakproject

"Van Reststroom naar Rendement: Upcycling en Preventie als Motor voor Toekomstbestendige Teelten".

Doel van dit project

Het realiseren van nieuwe samenwerkingen en baanbrekende inzichten die bijdragen aan de implementatie van upcycling en preventieve maatregelen, voor urgente en significante reststromen van toekomstbestendige teelten. Deze reststromen ontstaan op het erf van de teler of bij de eerste verwerking na het oogsten van het gewas.

De initiatiefnemers zien volop kansen om, samen met ketenpartners, reststromen van toekomstbestendige voedselgewassen te benutten. Dit draagt bij aan maatschappelijke en duurzaamheidsdoelen, zoals: *de eiwittransitie, het tegengaan van voedselverspilling, het versterken van lokale en toekomstgerichte teelten, het vergroten van het verdienvermogen van Nederlandse telers en het benutten van nutritionele reststromen.* Tegelijkertijd biedt dit direct economisch en strategisch voordeel voor betrokken ketenpartijen.

Green Organics
De Kromme Rijn 1
8253 RG Dronten (Nederland)

Tel: 0031 (0)321 385 340
E-mail: info@greenorganics.nl
www.greenorganics.nl

Green Organics onderschrijft daarom het belang van dit initiatief. We zijn ervan overtuigd dat het de juiste knelpunten adresseert en dat het mogelijkheden creëert voor ketenspelers zoals Green Organics om in de toekomst (maatschappelijke en economisch) waardevolle toepassingen te realiseren voor reststromen voor toekomstbestendige teelten of het ontstaan van reststromen zelfs te voorkomen.

Met deze brief bevestigen wij onze steun voor dit initiatief.

We hopen op een positieve beoordeling van dit voorstel.

Met vriendelijke groet,

Namens Green Organics,

De heer J. Groen (Jan)
Oprichter, directeur-eigenaar

GREEN ORGANICS B.V.
De Kromme Rijn 1
8253 RG Dronten
Tel: +31 (0)321-38 53 40
info@greenorganics.nl
www.greenorganics.nl

Rijksweg 15, 5462 CE Veghel
Postbus 8, 5460 AA Veghel

Telefoon +31 413 38 02 00
www.jumbo.com

KvK Oost-Brabant 160.44409
BTW nr NL00.50.70.673.B01

CEO Foodvalley
T.a.v. mevrouw M.Brasz
Bronland 10F
6708 WH Wageningen

Veghel, 16 april 2025

Betreft: Steunbrief Ketendoorbraakproject van Reststroom naar Rendement

Geachte mevrouw Brasz, beste Marjolein,

Jumbo heeft de afgelopen weken gesprekken gevoerd met Foodvalley en de provincies Gelderland, Noord-Brabant, Drenthe en Zeeland over het verkennen van het belang en de kansen voor het voorkomen en verwaarden van reststromen voor toekomstbestendige gewassen binnen het beoogde ketendoorbraakproject

"Van Reststroom naar Rendement: Upcycling en Preventie als Motor voor Toekomstbestendige Teelten".

Doel van dit project

Het realiseren van nieuwe samenwerkingen en baanbrekende inzichten die bijdragen aan de implementatie van upcycling en preventieve maatregelen, voor urgente en significante reststromen van toekomstbestendige teelten. Deze reststromen ontstaan op het erf van de teler of bij de eerste verwerking na het oogsten van het gewas.

De initiatiefnemers zien volop kansen om, samen met ketenpartners, reststromen van toekomstbestendige voedselgewassen te benutten. Dit draagt bij aan maatschappelijke en duurzaamheidsdoelen, zoals: *de eiwittransitie, het tegengaan van voedselverspilling, het versterken van lokale en toekomstgerichte teelten, het vergroten van het verdienvermogen van Nederlandse telers en het benutten van nutritionele reststromen.* Tegelijkertijd biedt dit direct economisch en strategisch voordeel voor betrokken ketenpartijen.

Jumbo onderschrijft daarom het belang van dit initiatief. We zijn ervan overtuigd dat het de juiste knelpunten adresseert en dat het mogelijkheden creëert voor ketenspelers zoals Jumbo om in de

Rijksweg 15, 5462 CE Veghel
Postbus 8, 5460 AA Veghel

Telefoon +31 413 38 02 00
www.jumbo.com

KvK Oost-Brabant 160.44409
BTW nr NL.00.50.70.673.801

toekomst (maatschappelijke en economisch) waardevolle toepassingen te realiseren voor reststromen voor toekomstbestendige teelten of het ontstaan van reststromen zelfs te voorkomen.

Met deze brief bevestigt Jumbo haar steun voor dit initiatief.

We hopen op een positieve beoordeling van dit voorstel.

Met vriendelijke groet,

Jumbo Supermarkten B.V.

A handwritten signature in black ink that reads "Marjolein Verkerk".

Marjolein Verkerk
Manager Communicatie & MVO

CEO Foodvalley
T.a.v. mevrouw M.Brasz
Bronland 10F
6708 WH Wageningen

Utrecht, 16 april 2025

Betreft: Steunbrief Ketendoorbraakproject van Reststroom naar Rendement

Geachte mevrouw Brasz, beste Marjolein,

MaGie Creations heeft de afgelopen weken gesprekken gevoerd met Foodvalley en de provincies Gelderland, Noord-Brabant, Drenthe en Zeeland over het verkennen van het belang en de kansen voor het voorkomen en verwaarden van reststromen voor toekomstbestendige gewassen binnen het beoogde ketendoorbraakproject

"Van Reststroom naar Rendement: Upcycling en Preventie als Motor voor Toekomstbestendige Teelten".

Doel van dit project

Het realiseren van nieuwe samenwerkingen en baanbrekende inzichten die bijdragen aan de implementatie van upcycling en preventieve maatregelen, voor urgente en significante reststromen van toekomstbestendige teelten. Deze reststromen ontstaan op het erf van de teler of bij de eerste verwerking na het oogsten van het gewas.

De initiatiefnemers zien volop kansen om, samen met ketenpartners, reststromen van toekomstbestendige voedselgewassen te benutten. Dit draagt bij aan maatschappelijke en duurzaamheidsdoelen, zoals: *de eiwittransitie, het tegengaan van voedselverspilling, het versterken van lokale en toekomstgerichte teelten, het vergroten van het verdienvermogen van Nederlandse telers en het benutten van nutritionele reststromen*. Tegelijkertijd biedt dit direct economisch en strategisch voordeel voor betrokken ketenpartijen.

MaGie Creations onderschrijft daarom het belang van dit initiatief. We zijn ervan overtuigd dat het de juiste knelpunten adresseert en dat het mogelijkheden creëert voor ketenspelers zoals MaGie Creations om in de toekomst (maatschappelijke en economisch) waardevolle toepassingen te realiseren voor reststromen voor toekomstbestendige teelten of het ontstaan van reststromen zelfs te voorkomen.

Met deze brief bevestigt MaGie Creations haar steun voor dit initiatief.

MaGie Creations B.V.
Nieuwe Kazemeloan 2 D85
6711 JC Ede
The Netherlands

www.magiecreations.com
info@magiecreations.com
www.brewlicious.nl

KvK nr: 75138441
BTW ID: NL860158962B01
IBAN: NL59RABO0351363548
BIC: RABONL2U

CEO Foodvalley
T.a.v. mevrouw M. Brasz
Bronland 10F
6708 WH Wageningen

Edam, 17 april 2025

Betreft: Steunbrief Ketendoorbraakproject van Reststroom naar Rendement

Geachte mevrouw Brasz, beste Marjolein,

Royal Smilde spreekt via deze steunbrief graag haar steun uit voor het door Foodvalley en de provincies Gelderland, Noord-Brabant, Drenthe en Zeeland beoogde ketendoorbraakproject:

"Van Reststroom naar Rendement: Upcycling en Preventie als Motor voor Toekomstbestendige Teelten".

Doel van dit project

Het realiseren van nieuwe samenwerkingen en baanbrekende inzichten die bijdragen aan de implementatie van upcycling en preventieve maatregelen, voor urgente en significante reststromen van toekomstbestendige teelten. Deze reststromen ontstaan op het erf van de teler of bij de eerste verwerking na het oogsten van het gewas.

De initiatiefnemers zien volop kansen om, samen met ketenpartners, reststromen van toekomstbestendige voedselgewassen te benutten. Dit draagt bij aan maatschappelijke en duurzaamheidsdoelen, zoals: *de eiwittransitie, het tegengaan van voedselverspilling, het versterken van lokale en toekomstgerichte teelten, het vergroten van het verdienvermogen van Nederlandse telers en het benutten van nutritionele reststromen*. Tegelijkertijd biedt dit direct economisch en strategisch voordeel voor betrokken ketenpartijen.

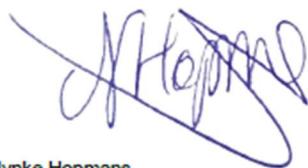
Royal Smilde onderschrijft daarom het belang van dit initiatief. We zijn ervan overtuigd dat het de juiste knelpunten adresseert en dat het mogelijkheden creëert voor ketenspelers zoals Royal Smilde om in de toekomst (maatschappelijke en economisch) waardevolle toepassingen te realiseren voor reststromen voor toekomstbestendige teelten of het ontstaan van reststromen zelfs te voorkomen.

Met deze brief bevestigt Royal Smilde haar steun voor dit initiatief.

We hopen op een positieve beoordeling van dit voorstel.

Met vriendelijke groet,

Royal Smilde

Nynke Hopmans
QA/NPD Manager